

Brännpunkten

Årgång 38 • Nr 1 • Februari 1980

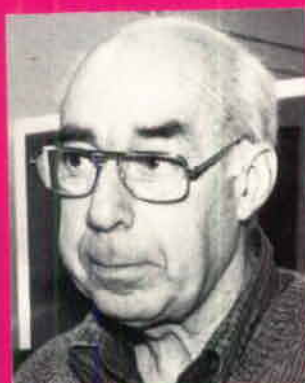
I detta nummer möter du bl. a:

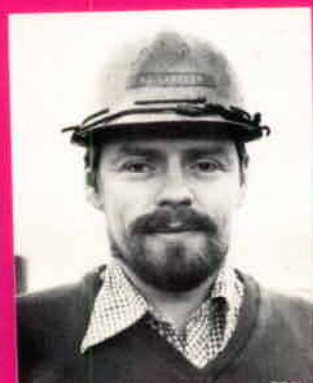
Kerstin Franssén
sid 25

Jenny Green
sid 18

Carl-Johan Nilsson
sid 22

Bo Larsson
sid 12

Leif L'Estrade
sid 4

Birgit Klingborg
sid 20

Egon Mark
sid 12

Benita Pödrum
sid 7

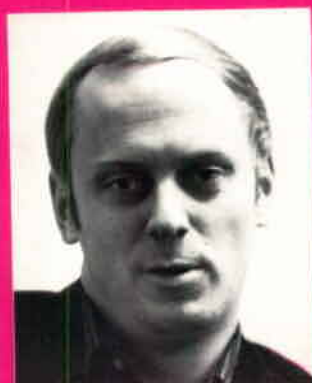
Margaretha Holmström
sid 29

Franc Kucec
sid 8

Ernst Geijer
sid 9

Gunnar Barkman
sid 26

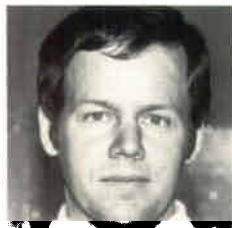
Aktuellt:

Tycker du att det skall vara förbud mot att servera alkohol vid kurser och konferenser anordnade av företaget?

Nils-Erik Karlsson, skyddsombud, Beläggningsavdelningen, SlipNaxos:

– Förbud tror jag inte på. Bjuds det på gott käk ska det också kunna vara en matsup till. Givetvis efter det att möte och förhandlingar avslutats.

Ulf Nilsson, förman, Bjuvsverken:

– Både ja och nej! Det behöver ju inte var totalförbud. Lite vin eller starköl skulle gott kunna få serveras till maten. Men att det skall behövas bjudas sprit, så att en del kanske blir berusade, är ju ganska dumt och helt onödigt.

Jan Flink, säljare, Försäljning Keramik Norden, Höganäs:

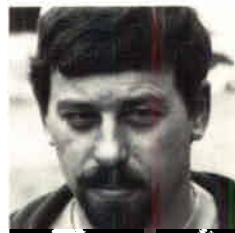
– Förbud är alltid av ondo. Vid kurser och konferenser anordnade av företaget förekommer servering av alkohol mycket sparsamt och det erbjuds alltid alternativ. Vid vissa större konferenser med utländska deltagare kan det vara motiverat med servering av alkohol. Alkohol serveras endast när deltagarna själva vill ha det.

Lisbeth Wihnberg, Bandavdelningen, SlipNaxos:

– Sprit förekommer ändå, så ett så-

dant förbud tror jag inte på. Det är bättre att det sker öppet och under ordnade förhållanden än att det skall smygsupas på rummen.

Sven Andersson, arbetsledare, Metallurgiska produktionen, Höganäs:

– Nej, jag tycker ej det skall bjudas (förekomma) sprit på kurser. Det blir lätt både "en och två" för mycket. Detta leder då till att de ej har någon behållning av kursen. Dessutom är det dyrt antingen det bekostas av individen eller av företaget.

Margita Lindström, förhandlare, Koncernadministration, Höganäs:

– Alkohol och kurser hör inte ihop, men "förbud" tycker jag inte om. Följden kan bli smygsupning på rummen och ännu större risk för dem som inte kan dricka med "måtta" och som bestämt sig för att helt undvika sprit. Dessa personer blir ännu mer utesluttna ur gemenskapen genom den här "klickbildningen" på rummen och har alltså lättare för att ramla dit igen.

Tommy Wihnberg, arbetsledare, Beläggningsavdelningen, SlipNaxos:

– Den spritservering som sker på kurser sker ju under ordnade former. Jag tycker att vi redan är tillräckligt "omyndigförklarade" och vill ej ha fler förbud. Möjligheterna att tacka nej finns ju alltid.

Lars-Göran Larsson, slipare, Centralverkstaden i Höganäs:

– Jag tycker inte det finns någon anledning att blanda in sprit i arbetet. För arbete är det ju – även om kurser och konferenser är förlagda utanför den ordinarie arbetsplatsen. Behöver man bjuda på sprit för att sätta "piff" på programmet så måste det vara något fel på kursen eller konferensen som sådan.

Rolf Kristiansson, Ekonomiavdelningen, Marknadsavdelning Takprodukter, Höganäs:

– Nej, det tycker jag inte – i varje fall inte av alkoholpolitiska skäl. Med ett förbud når man inte dem som man skulle vilja nå och resultatet skulle bara bli att den medhavda kvantiteten blev större. Man har ju viss fritid även vid kurser och konferenser. Det är väl tvärtom så att det företaget "serverar" är begränsat och ingen blir missbrukare av den "ransonen" som inte redan har tendenser till missbruk. Av kostnadsmässiga skäl kunde det kanske vara befogat men . . .

Yvonne Johansson, Bandavdelningen, SlipNaxos:

– Självt skulle jag inte ta något, även om jag blir erbjuden. Valfriheten bör finnas. Ett totalförbud tror jag knappast skulle hjälpa eventuellt "dolda alkoholister".

Hardfacingpulver – vad är det?

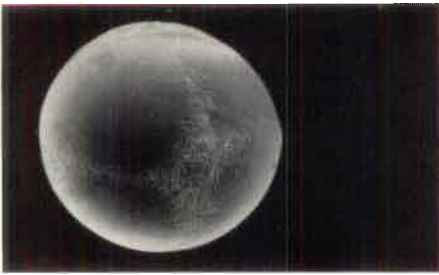
*Hardfacingpulver har tillverkats vid Höganäs AB sedan 1972 och vid vårt delägda företag i Riverton, USA, ända sedan 1963. Vi är långt ifrån ensamma på marknaden – det finns många andra som specialiserar sig på ytbeläggningsmaterial. Men vi räknar oss som en av världens ledande tillverkare av hardfacingpulver.
Hardfacingpulvret marknadsförs under namnet HMSP = Höganäs Metal Spray Powders.*

Division Metallurgis produktion består av järnpulver och sk hardfacingpulver. Järnpulver har vi berättat om i tidigare nummer av Brännpunkten. Nu har turen kommit till hardfacingpulver.

Leif L'Estrade, produktionschef för Hardfacingavdelningen och **Michael Bockstiegel** på marknadsavdelningen för Metallurgi, berättar om tillverkningen och försäljningen. **Åke Stålberg** på Metallurgiska Laboratorieavdelningen förklarar användningssättet, dvs tekniken "termisk sprutning".

Det är inte en förminskad måne utan en uppförstorad hardfacingpartikel som Michael Bockstiegel och Åke Stålberg visar upp.

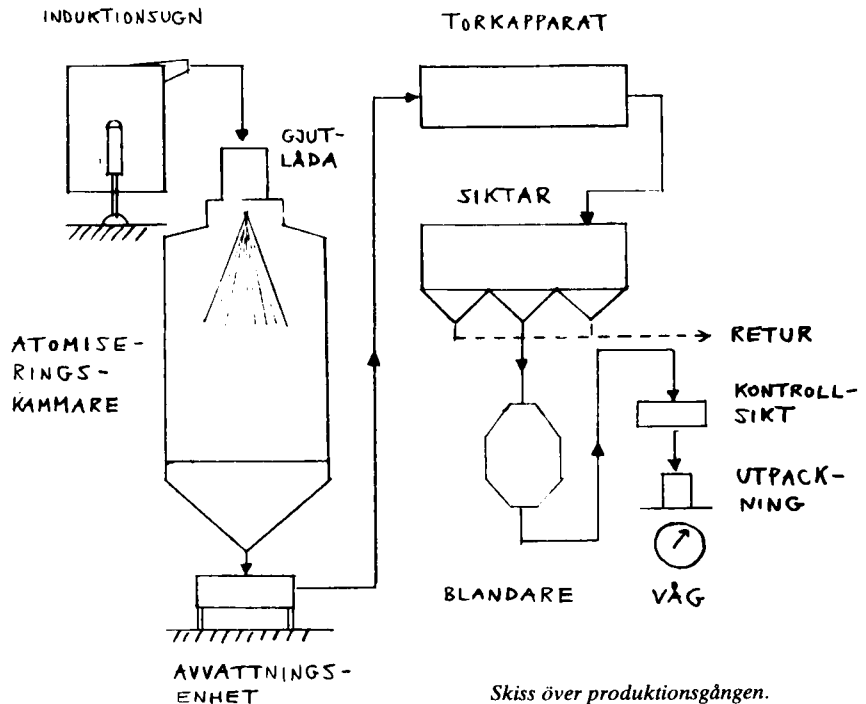
Hardfacingpulver används för ytbeläggning genom sk termisk sprutning. Detta görs dels för att reparera felaktigheter i ytan p g a slitage eller dylikt, dels för att skydda ytan mot slitage, oxidation eller korrosion. Hårdbeläggning eller hardfacing, som är det gängse begreppet, har använts som metod sedan början av 1920-talet. Det finns en hel mängd av material, som används för detta ändamål, bl a stål, krom, nickellegeringar, koboltlegeringar och volframkarbid. Beroende på den beläggningsteknik, som skall användas, förekommer dessa material i form av tråd, elektroder eller som hardfacingpulver.

Idag används mest elektroder och tråd, medan användningen av hardfacingpulver endast är någon procent av det totala användningsområdet. Dock har utvecklingen av just beläggning med hardfacingpulver och de därmed förknippade metoderna haft en mycket positiv tillväxt under senare år. Detta beror främst på att ökade råmaterialkostnader har gjort det mera lönsamt att reparera slitna detaljer än att ersätta dem med nya.

Tillverkningen numera i Höganäs

Från och med augusti 1979 sker all tillverkning av hardfacingpulver i Höganäs. Tidigare fanns den i Bohus. Personalen som arbetar i produktionen består av produktionschef, produktionstekniker, utvecklingsingenjör, smältare, granulerare och pulvermän. Totalt 9 personer. Anläggningen har gått i full produktion praktiskt taget hela tiden sedan starten. Normalt sker driften i 2-skift.

Höganäs tillverkar nickel- och koboltlegerade pulver samt rostfritt stålpul-

ver. Största delen av detta är nickelbaspulver. Vi tillverkar 13 legeringar som standard i olika siktfraktioner. Desutom finns ett antal specialprodukter.

Råmaterialen (nickel, krom, kisel, bor, returpulver etc) smältes i en elektrisk induktionsugn med högfrekvens. Värmen alstras därigenom inuti metallerna, så att de smälter. Metallsmältan, som är mycket ren efter den metallurgiska behandlingen i ugnen, tappas nu i en gjutlåda som är försedd med ett hål i botten. Sålunda bildas en jämn metallstråle som faller

ned i atomiseringskammaren, där den sönderdelas till fint pulver av gas eller vätska under högt tryck. Metalltemperaturen, som vid atomiseringen är mellan 1 400 och 1 600°C, kyles snabbt till ungefär 50°C i vatten. Pulvret passerar sedan avvattning och torkning innan det siktas. Det finns olika typer av siktutrustning, så att önskad siktfraktion alltid kan erhållas på bästa sätt. Efter siktningen föres överkorn och finandel åt sidan till returpulver, medan det prima pulvret blandas och packas ut.

Ett slutet system

Miljöföreskrifterna som gäller för hardfacingavdelningen är synnerligen rigorösa. Alla ugnar, maskiner, behållare etc är täta och kopplade till dammfilter. Hela processen är i princip ett slutet system. Trots detta sker smärre utsläpp, tex vid byte av kärl då anslutningarna måste kopplas om. Därför finns särskilda dammsugare fördelade i verket. Det vatten som släpps ut renas först i ett filter och sedan i en specialkonstruerad bas-

forts sid 6

Leif L'Estrade är produktionschef.

Termisk sprutning

Termisk sprutning omfattar metoder för materialpåläggning. Tillsatsmaterialet i form av tråd eller pulver smälts i en värmekälla och slungas i små partiklar mot det objekt som skall beläggas.

De beläggningsmetoder som används är:

- plasmaspjutning med pulver
- plasmavetsning med pulver
- flamsprutning med tråd
- flamsprutning med pulver
- sprutsvetsning med pulver
- ljusbågssprutning med tråd

Vilka industrier använder denna teknik?

Alla verkstäder som arbetar med reparation och underhåll. Hardfacing kompletterar tex svetsning. Termisk sprutning ger betydligt tunnare och jämnare beläggningar, tex på axeltätningar och matarskruvar.

Andra stora förbrukare finns inom *glasindustrin*. Arbetet med flytande glas vid tillverkning av tex buteljer ger kraftig oxidation och nötning under det mycket snabba tillverkningsförloppet. En belagd plunger (del av en glasform) arbetar ca 20 gånger längre jämfört med en obelagd. Det är lätt att förstå att glasindustrin ej klarar sig utan möjligheten att skydda sina verktyg med hjälp av termiskt metallsprutade beläggningar.

Inom *motorindustrin* beläggs ett flertal komponenter med hårda skikt. Den vanligaste delen är ventilerna, där tallrikens kanter plasmavetsas eller flamsprutas med pulver. Detta ger högsta motstånd mot varma avgaser och nötning.

Andra objekt som beläggs med hardfacingpulver är gasturbinkomponenter, ångventiler, pressverktyg, pumpkolvar, foder och tätningar till pumpar för vatten, olja och pappersmasa, etc.

Hur går arbetet till?

Beläggning med hardfacingpulver sker i tre steg. Först blåstras eller svarvas ytan som skall beläggas, sedan väljes lämplig pulverkvalitet som flamsprutas på objektet till en tjocklek av ca 1 mm. Till sist insmältning (=sintring) med brännare, så att beläggningen får full täthet och god bindning till ytan.

Fördelen med hardfacingpulver

Alla legeringar kan ej dras till tråd på grund av den stora hårdheten hos legeringen. Genom att välja pulver som tillsatsmaterial har man större valmöjlighet beträffande legeringar. Man kan få mjuk eller hård beläg-

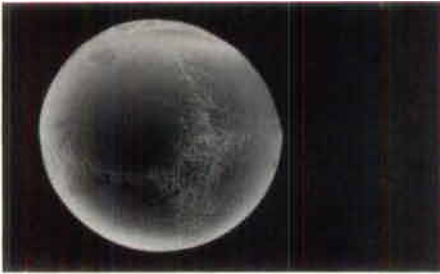
ning.

En annan fördel med hardfacingpulver är den låga smältpunkten, ca 1000°C. Det gör att stålet man belägger inte smälter och därmed kan de flesta svärsvetsade stål beläggas, t o m gjutjärn.

Vidare kan man tex tillverka en maskindetalj i ett billigt material och sedan metallspruta endast den yta som slits med ett material, som har högsta motstånd mot slitage eller oxidation. Insmälta skikt har de överlägset bästa mekaniska egenskaperna jämfört med trådsprutade eller icke insmälta skikt. Orsaken till detta är att atomer från beläggningen blandas med grundmaterialet så att en metallurgisk bindning uppstår.

Så här går flamsprutning till! Lars-Åke Nilsson och Kurt Magnusson på Laboratorieavdelningen demonstrerar.

forts från sid 4

säng. Prover tas regelbundet för myndigheternas kontroll.

Hardfacing = kvalitet

Produktionsavdelningens utrustning, personal och resurser är i första hand dimensionerade för kvalitet. Produktionen räknat i ton är blygsam om man jämför med produktionen av järnpulver. Omvandlat i pengar så är den däremot väsentlig, eftersom hardfacingpulver betingar höga kilopriser.

Tillverkningskontrollen är sträng, eftersom den allra minsta avvikelse i arbetssättet kan resultera i en sämre slutprodukt. Råmaterialens kemiska sammansättning bestäms, så att tillsatserna kan beräknas exakt. Provtagning av den smälta metallen görs för att se om analysen ligger rätt. Det torkade pulvret kontrolleras också omsorgsfullt före siktning. Slutligen sker en mer omfattande kontroll av pulvret innan det levereras.

På Metallurgiska laboratorieavdelningen är inrett en speciell avdelning utrustad för metallsprutning med pulver. Här sker kvalitetskontrollen och utvecklingsarbetet. Till förfogande står också Centrallaboratoriets övriga resurser i form av analys- och metallografiska avdelning.

Överst th Sven-Erik Andersson är granulerare i hardfacingavdelningen.

Th Dick Klintberg svarar för driften i hardfacingavdelningen. Hardfacingpulvret förpackas i de här plåtfaten.

Begränsat sortiment ställer krav på marknadsföringen

Till skillnad från våra konkurrenter marknadsför vi ett begränsat sortiment. Vi säljer inte heller olika utrustningar eller tillbehör, som kommer till användning inom pulverbeläggning. Detta för med sig vissa konsekvenser vad gäller vår marknadsföring.

- Vi måste sälja våra produkter via återförsäljare som kan erbjuda ett "komplett" sortiment för hela hardfacingsområdet och den direkt-service, som är nödvändig.
- Vi måste ha en kvalitativt högstående produkt för att kunna hävda oss mot våra konkurrenter, som både tillverkar sina material och säljer dem direkt till slutförbrukarna. Även om priset är väsentligt, kan man hävda att kvaliteten i allmänhet är så avgörande för användaren att en dålig kvalitet aldrig kan kompenseras med ett lågt pris. Den ökning av vår volym, som vi erfarit har också berott på att vår kvalitet har förbättrats under senare år.
- Vi måste hjälpa våra kunder med den tekniska service, som de ej själva klarar av. Till vårt förfogande har vi laboratoriet, där kvalitetskontrollavdelningen kompletterar vår kundservice. Personalen där demonstrerar nya produkter för kunderna, utbyter information om nya tillämpningar för våra legeringar etc. På så sätt påverkas vårt sortiment så att detsamma ständigt förbättras till fromma för ökad försäljning.

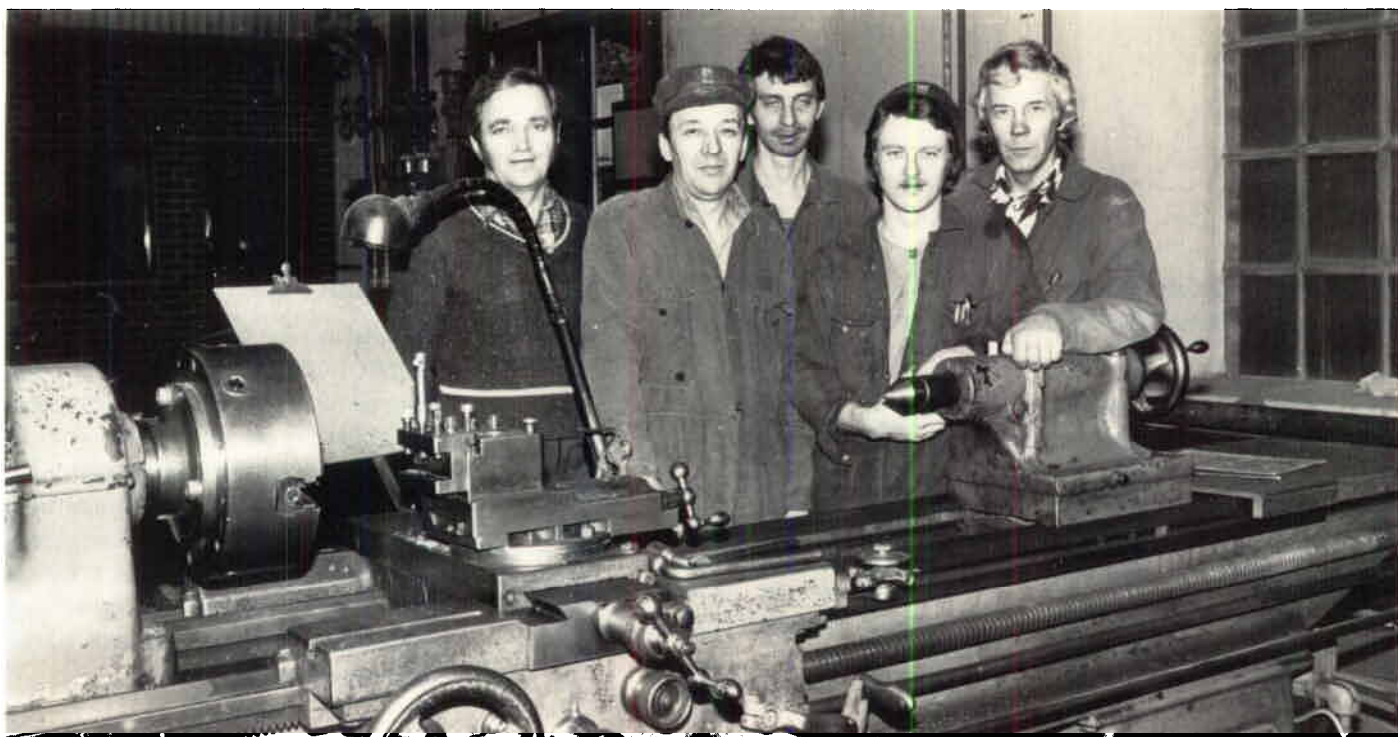
Våra ansträngningar hittills har varit inriktade på att hålla vår ställning, som en av världens ledande tillverkare av hardfacingpulver. Det har vi gjort genom att skaffa oss bra återförsäljare och genom att hålla leveranstiderna nere och servicenivån uppe. Konkurrenten om kunderna är mycket stor och leveranstiden har stor betydelse när materialpriserna är så höga. Ingen vill hålla ett stort lager!

Framtiden ljus

Framtiden för hardfacingpulver ter sig rätt ljus. En tillväxt i samma takt som de senaste åren kan förväntas. Det gäller för oss att kapa åt oss "vår" del av denna ökning. Detta gäller Europa men också i ökad omfattning fjärrmarknaderna. Dessutom pågår ett ständigt utredningsarbete för att utröna möjligheterna att producera och sälja nya legeringar och närbesläktade material.

Benita Pödram arbetar på Metallurgiska Marknadsavdelningen. Hon sköter om orderbehandlingen för hardfacing.

Fem flitiga förslagsställare i Bjuv
Fr v Lennart Jeppsson, Franc Kukec, Jan Andersson, Adrian Pratt och Stig-Arne Nilsson.

Förslagsverksamheten inom Höganäskoncernen 1979

	Antal förslags- ställare	Totalt antal behandlade förslag	Belönade förslag		Av- slagna	Remit- terade
			Antal	Kronor		
HÖGANÄS						
Centralverkstaden	3	6	3	1 140	3	
Experimentavd.	1	1			1	
Takpappfabriken	17	19	5	3 750	14	
Prod avd Metallurgi	14	18	9	5 570	9	
Eldfasta driften:						
Murbruksfabriken	1	1	1	100		
Stengodsfabriken	1	1			1	
HÖGANÄS, totalt	37	46	18	10 560	28	
SKROMBERGAVERKEN	1	1	1	285		
BJUVSVERKEN	13	16	11	18 210	5	
TJÄNSTEMÄN/ARBETSLEDARE	13	14	5	14 375	9	
Höganäs AB	64	77	35	43 430	42	
Höganäs Färg AB	2	3	3	1 210		
Handöls Täljstens AB	2	1				1
Höganäs-Bohusverken AB	11	14	7	2 780	4	3
AB Slipmaterial-Naxos	14	22	16	8 570	2	4
Höganäskoncernen	93	117	61	55 990	48	8

Premier 1979 (25 % på den totala belöningssumman för varje 5-tal förslag)

Höganäs: 873:–
Bjuvsverken: 5 600:–
SlipNaxos 608:–

Ernst Geijer om 80-talet:

Vi lägger in en ny växel!

Text: Bo Olausson

Sällan har väl ovissheten varit så stor inför ett nytt årtionde som den är just nu. Vad skall 80-talet innebära? Hur blir det med oljan? Hur går det med folkomröstningen om kärnkraften? Vad får Sovjets ockupation av Afghanistan för politiska återverkningar? Det är tre nya reservationer man måste ta med då man bedömer 1980-talet.

– Löser sig de problemen och hantlar vi på ett förnuftigt sätt en del kvarstående problem för 70-talet, då kan Höganäskoncernen lägga in en ny växel på 80-talet, säger koncernchefen Ernst Geijer i den här intervjun.

Koncernchefen Ernst Geijer menar att det nu är dags för vårt företag att lägga i en ny växel. Men många osäkerhetsfaktorer finns. Hur blir det med oljan t ex – en sak som kommer att påverka den för division Metallurgi så viktiga bilindustrin?

Att tala om 1980-talet med en företagsledare idag är inte lätt. Alla bedömningar följs omedelbart av en reservation. Det må vara oljepriset, tillgången på olja, energisituationen totalt för Sveriges del, politiska oroligheter i världen mm. Givetvis tar även Höganäskoncernens chef Ernst Geijer med reservationer för dessa, ännu så länge oskrivna blad i 1980-talets historiebok.

Men om det då kommer att bli en tämligen odramatisk utveckling? Om vi får olja till "rimliga" priser, om svenska folket säger ja till kärnkraften, om de politiska oroligheterna i världen är av övergående natur...?

– Då blir bilden av 1980-talets Höganäs genast mycket ljusare, säger Ernst Geijer.

– Men kvar från 70-talet har vi andra, mycket allvarliga problem. Vi måste bevara vår konkurrenskraft. Den är idag acceptabel för en del produkter, klart oacceptabel för andra. Vi kan inte nu igen acceptera lönekostnadsökningar som är större än andra länders, så vår konkurrenskraft försämras. Det klarar vi inte. Jag tror också att våra marginalsatser måste sänkas, vårt skattesystem ändras, så att människor tycker det lönar sig att arbeta oberoende av vilken inkomst de har, arbeta inom systemet, inte utanför det. Det är också nödvändigt.

Vi klarade 1970-talet

Så här kommer ett "normalt" 80-tal att gestalta sig, tror Ernst Geijer:

– Vi får först se tillbaka på 1970-talet. Vi klarade oss igenom det årtiondet helskinnade – trots många problem. Vi startar det nya decenniet med en bra produktionsapparat, som kan klara av de volymökningar vi hoppas på för samtliga produktgrupper under ett antal år framåt. Det krävs bara begränsade flaskhalsinvesteringar.

– Produktionsapparaten har vi byggt upp samtidigt som Höganäskoncernen behållit sin goda ekonomi. Det gör att vi också – med normal inflation – har pengar att bredda vår verksamhet.

Till detta skall läggas att vi under 1970-talet har avvecklat en rad verksamheter som annars skulle försämrat vårt resultat. Sammantaget står vi på en stadig plattform, en bra utgångspunkt för framtiden.

Bilindustrin och järnpulvret

Ser man till Höganäskoncernens resultat under senare år, så har järnpulvret dragit största delen av lasset. Den divisionens framgång beror till stor del på bilindustrin. Är det oroväckande?

– Då kommer vi tillbaka till oljepriser och tillgång på olja under 1980-talet. Vi tål volymmässigt en begränsad nedgång i antal producerade bilar i Västeuropa, även om vi givetvis hoppas att det inte blir så.

– Vi räknar med att mängden järnpulver per bil stiger med ungefär 6 % årligen. En nedgång i bilproduktionen på 6 % är alltså vad vi tål – för att behålla vår produktionsvolym av järnpulver för det viktigaste området. Men blir nedgången så stor innebär det också att vi får svårt att kompensera oss för våra kostnadsökningar. Divisionens – och därmed koncernens – resultat kommer att försämrats.

– Men får vi en rimlig utveckling på oljepriserna, rimlig inflation och någorlunda politiska förhållanden, då kommer nog bilproduktionen i Västeuropa att vara ungefär konstant under 80-talet och då bör pulverleveranserna öka.

Eldfast på väg uppåt

Division Eldfast har haft några besvärliga år. Men det finns ljusglimtar. Ernst Geijer:

– Redan 1979 visar Eldfast ett förbättrat resultat. Divisionen är beroende av hur svensk stålindustri utvecklas. Håller prognoserna så skall Sveriges stålproduktion vara i närheten av

1974 års nivå i mitten av 1980-talet. Då har vi förutsättningar för ett förbättrat resultat.

Byggmaterial

Om division Byggmaterial säger Ernst Geijer:

– Takpapp har haft dåligt resultat de senaste två åren, men det är nu på väg att vända. Med den bantning av organisationen som genomförts, en rimlig ökning av industribyggnationen och våra nya takelement tror jag att pappet åter skall kunna nå ett ekonomiskt tillfredsställande resultat inom de närmaste åren.

– Produktgrupp färg lever i en ganska konstant marknad och lämnar ett bra resultat. Vi bygger om fabriken i Malmö för att förbättra arbetsmiljön, rationalisera anläggningen och eliminera en del flaskhalsar i produktionen.

– Ett frågetecken vill jag sätta för våra keramiska plattor. Vi håller på att öka kapaciteten i Skromberga för att kunna sälja mer på export. Men orderingången har varit en besvikelse sedan semestern 1979. Exportförsäljningen är livsviktig för Skrombergaverken, som dessutom genom sitt oljeberoende är extra sårbart. Det är viktigt att vi håller oss konkurrenskraftiga mot främst våra tyska konkurrenter.

Satsning på SlipNaxos

SlipNaxos i Västervik har en rad för-lustår bakom sig. Men den raden skall brytas:

– Under de närmaste 3–4 åren plane-

Intervjun med koncernchefen Ernst Geijer avslutar serien om "Höganäs inför 80 talet".

Tidigare intervjuer i denna serie:

2/79 Åke Bergqvist, styrelsens ordförande

3/79 Ingvar Jansson, kommunalråd i Höganäs

4/79 Lars Landmark, inköpare på Kooperativa Förbundet (KF)

5/79 Staffan Ekstrand, elektriker och anställd i Höganäs AB

rar vi att investera nära 40 miljoner kronor i Västervik för att öka vår kapacitet, rationalisera produktionslinjerna och förbättra arbetsmiljön. Förstärkning sker också på marknadsidan med fler säljare på såväl utländska dotterbolag som i den svenska försäljningsorganisationen.

– SlipNaxos har ett annorlunda utgångsläge. De jobbar på en internationell marknad som är enorm, men där konkurrensen också är stor. De saknar avgörande nischprodukter som de kan förlita sig på. Det är här i ännu högre grad än för de andra produktgrupperna de som jobbar i företaget som avgör dess framtid.

Nya verksamheter

I en intervju i Veckans Affärer sa Ernst Geijer att Höganäs skulle satsa på att köpa fler bolag. Intervjun gjordes förra året. När kommer de nya bolagen?

– Det kan jag inte svara på. Men vi har pengar för att kunna expandera. Inom de närmaste åren kommer antagligen en del nya aktiviteter att presenteras.

– Det är viktigt att vi satsar på de sju produktgrupper (järnpulver, eldfast, takpapp, färg, keramik, slipmaterial och elkraft) vi redan har för att ge dem optimal chans att utvecklas. Och sedan utnyttja kompetensen som redan finns inom koncernen när vi satsar på något nytt. Man kan också få ny kompetens genom att köpa andra företag. Men att ge sig in på helt oprövade områden utan att skaffa tillräcklig kompetens skall vi akta oss

för. Misslyckandeprocenten bland företag som gjort det är hög.

Löneläget höjs?

Under en följd av år har de kollektivanställda inom koncernen klagat på det dåliga löneläget. Klagomålen kulminerade i tre vilda strejker hösten 1979. Kommer löneläget att höjas under 1980-talet?

– Jag hoppas det. Vi har hamnat i den här situationen ofrivilligt genom att hålla löneglidningen på en lägre nivå än de flesta andra svenska företag. På så vis har våra anställda halkat efter.

– Vi skall, i samarbete med SAF och i kombination med produktivitetshöjande åtgärder, försöka justera vårt relativa löneläge så att vi kommer i nivå med det som gäller för Nordvästskåne. Det är viktigt att det sker relativt snabbt. Vi måste vara ett attraktivt företag att söka sig till och att jobba i.

Personalen ökar?

I prognosen för de närmaste tre åren räknar företagsledningen med en viss personalökning i Nordvästskåne – både vad gäller kollektivanställda och tjänstemän.

– Nyanställningsstoppet för tjänstemän kommer att finnas kvar ett tag till, men ett antal nyanställningar kommer ändå att göras. Det ligger en fara i ett nyanställningsstopp! Man får inte in det nya, friska blod som man också behöver. Stoppet infördes för att vi skulle slippa hamna i en besvär-

lig situation med ett oacceptabelt överskott av tjänstemän. Vi vill ju om möjligt erbjuda alla anställda anställningstrygghet. Men det innebär också att de anställda i en del fall måste vara beredda att byta arbete inom företaget.

80-talets Höganäs

I år startar projektet "80-talets Höganäs". Det är meningen att vi skall se över vår organisation. Vad förväntar sig Ernst Geijer?

– Att vi skall kunna gå längre med vår divisionalisering. Beslutsfattande och ansvar skall flyttas längre ned i företaget. Så utnyttjar vi bättre kompetensen och kapaciteten hos individen. Då blir jobben intressantare men också villigheten att ta ansvar ökar. Serviceavdelningarna skall skraddarsys efter de producerande divisionernas behov.

Samlat grepp

– Genom det här projektet tar vi ett samlat grepp på hela vår organisation, vilket inte är så vanligt.

– Jag är övertygad om att vi har en hel del att hämta om vi får organisationen att fungera smidigare. Det syftar ju till att ta till vara vår värdefullaste investering – personalen – på ett bättre sätt. Det är viktigt att alla som kommer att arbeta med det här projektet gör sitt bästa för att hitta lösningar som är så bra som möjligt ur hela företagets synvinkel. Det är ju till stor del det här som MBL verkligen handlar om.

Så gör man på Takpapp:

Medbestämmande – i dess rätta bemärkelse

– Jag vet inte någon investering där vi kollektivanställda fått vara med så mycket och bestämma! Det fanns hela tiden lyssnande öron när vi kom med synpunkter.

Så säger Egon Mark, facklig förtroendeman och skyddsombud vid Takpappfabriken i Höganäs. Han syftar på den nyligen avslutade investeringen, som gällde inköp av en maskin för tillverkning av remsor till takelementen. Ärendet har handlagts av en projektgrupp, bestående av representanter för linjen, underhållssidan, facket och skyddsombud.

Den normala gången vid ett investeringsärende har varit att driftsingenjör och konstruktör hållit i det ensamma. En vacker dag har maskinen varit på plats. Med alla fel och brister . . .

– Det var just felen och bristerna som vi ville undvika när vi skulle investera i den här maskinen. Därför bildades projektgruppen, som är sammansatt av de olika kategorier som skall jobba med maskinen.

Så berättar Bo Larsson, driftsingenjör på Takpappfabriken. Han ingick själv i gruppen. Övriga var Lars Dahlbom, underhållsingenjör, Bertil Magnusson, arbetsledare, Egon Mark, huvudskyddsombud och facklig förtroendeman, Sven-Erik Nilsson, reparatör, och Väinö Tollonen, maskinskötare.

10-tal sammanträden

Projektgruppen började sitt arbete i april 1979. Sedan dess har man haft ett 10-tal sammanträden. Både före och efter det att upphandlingen blev klar i juni förra året.

– Själv är jag väldigt nöjd med arbetet i gruppen. Bara detta att ingen varit frånvarande någon enda gång! Och diskussionerna i gruppen har varit livliga. Vi har fått ge och ta från

båda sidor. Ibland har vi använt fritiden för projektarbetet.

– Dessutom har hela projektgruppen varit nere i Tyskland hos maskinleverantören och provkört anläggningen. Vi var där i fyra dagar – och sparade säkert minst en veckas igångkörningstid här hemma på det viset, menar Bo Larsson.

Ändrade i tid

– Genom att vi från underhållssidan fick vara med hela tiden kunde vi undvika en hel del missar, som annars är vanliga. Tex att det inte blir för trångt för reparatörerna när maskinen skall lagas. För den sakens skull fick vi leverantören att ändra layouten ett par gånger, säger Lars Dahlbom.

– Och vi kunde också säga till om beröringsskydd, som krävs enligt den svenska, men ej tyska, lagstiftningen, säger Egon Mark.

Lars Dahlbom och Egon Mark är

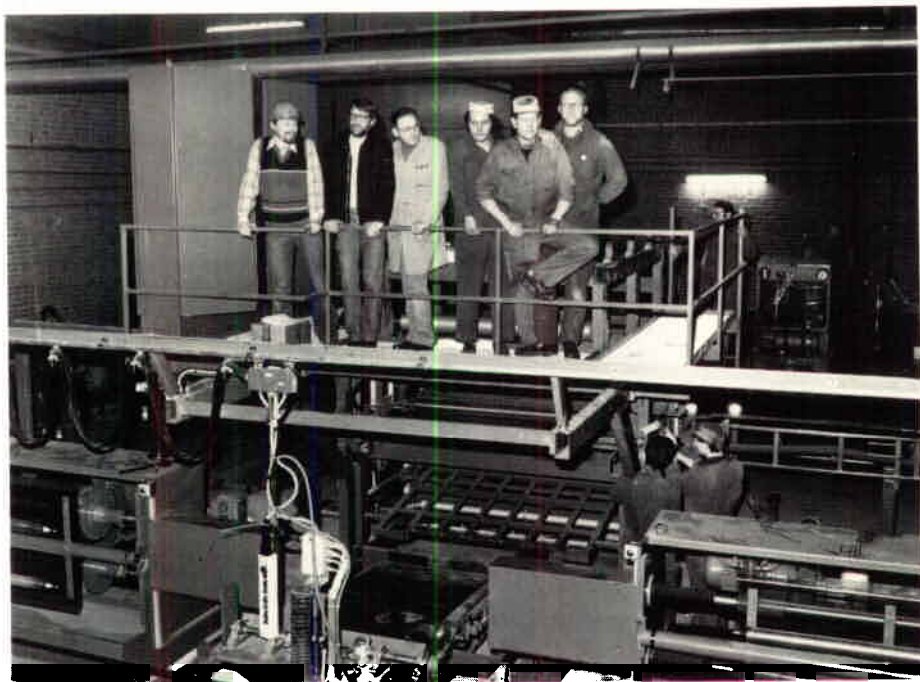
övertygade om vad det här arbetet i projektgruppen innebär i framtiden:

– Vi känner ett helt annat ansvar för maskinen och driften av den, eftersom vi själv varit med och bestämt hur det skulle vara.

Medbestämmande i praktiken

Han får många klappar på axeln, driftsingenjören Bo Larsson, när vi diskuterar det här sättet att sköta investeringsärenden. Inte minst från facket.

– Fast egentligen är det ju inte så märkvärdigt. Så här är det ju tänkt att vi skall jobba om vi tittar in bakom medbestämmandelagens paragrafer. Själv vill jag väldigt gärna fortsätta att jobba med projektgrupper, men nästa gång så blir det kanske andra representanter i gruppen. Målet är ju att dom som berörs skall vara med och ta besluten, säger Bo Larsson.

Projektgruppen som jobbade med investeringen på Takpapp. Frv Bo Larsson, Lars Dahlbom, Bertil Magnusson, Väinö Tollonen, Egon Mark och Sven-Erik Nilsson.

1 200 anställda ger besked: Vi trivs rätt bra!

Stig Axved, läkare vid vår Medicinska företagshälsovård i Höganäs, kommenterar den gjorda hälsoundersökningen.

Sedan 1974 har de anställda vid Höganäs-koncernens anläggningar i Höganäs, Bjuv och Skromberga erbjudits en hälsokontroll i form av hälsoenkät – hälsoundersökning. Såsom vid liknande undersökningar på annat håll har det bedömts mest givande att inrikta sig på anställda över 40 år. Frågeenkäten har gått till de anställda som nått 45 och 50 års ålder, därefter vid 53, 56 och 59 års ålder, slutligen vid 61, 63 och 65 år.

Här redovisade resultat grundar sig på undersökning gjord de senaste åren och omfattande cirka 1200 anställda. Dessa fördelar sig på 330 manliga respektive 85 kvinnliga tjänstemän och 695 manliga respektive 85 kvinnliga kollektivt anställda. Frågeställningarna är, som framgår av vår sammanställning, "arbetsplatsrelaterade". Svaren har sammanställts och bedömts. Där så varit nödvändigt har arbetsplatsundersökning, läkarundersökning, utredning och rådgivning erbjudits.

Svaren på frågorna har databehandlats. Ur till synes långa och torra siffror kan man dock utläsa en hel del och undersökningsformen ger säkerligen ett visst underlag för bedömning av arbetsmiljön och de anställdas hälsa, i synnerhet om uppföljning sker, som ovan nämnts.

Vad och hur mycket har du varit utsatt för under det gångna arbetslivet?

Stress och jäkt

Bland tjänstemännen har männen i 65-årsåldern varit mest jäktade. 40-45-åringarna har inte upplevt "så mycket" stress.

Bland kvinnorna i äldre årgångar har upplevts "för mycket" stress.

De yngre däremot har inte upplevt "så mycket".

Bilden talar väl för åldrandets effekt. Kollektivsidan tycks inte ha upplevt så mycket stress över huvud taget. Bland männen finner man samma mönster som hos tjänstemännen, medan däremot de äldre kollektivt anställda kvinnorna inte tycks ha varit stressade. Kan det möjligen bero på att de haft mindre kvalificerade arbeten som inte stressat dem eller helt enkelt en bättre stresstolerans?

Fysisk arbetstyngd

Problemet har som väntat varit minimalt bland de yngre tjänstemännen. Anmärkningsvärt nog uppger emellertid 15 % av de äldre männen och 50 % av de äldre kvinnorna sig ha haft hög fysisk belastning. Många äldre tjänstemän har nog tidigare varit kollektivt anställda.

På kollektivsidan har upplevts mycket fysisk belastning, vilket väl talar för

att man haft många ergonomiskt olämpliga arbeten genom åren.

Damm

Problemet naturligt nog minimalt hos tjänstemännen. Bland de äldre fanns märkligt nog de som upplevde dammet som ett problem. En förklaring kan även här tänkas vara att en del av de äldre tjänstemännen vid yngre år varit kollektivt anställda.

Mera naturligt är att kollektivsidan upplevt detta vara ett problem. Det har funnits många dammiga arbeten.

Buller

25-30 % tjänstemän i högre åldrar har upplevt detta som ett problem. En del tidigare kollektivt anställda?

På kollektivsidan har många upplevt bullret som ett problem, cirka 40 % "mycket" eller till och med "för mycket". Naturligtvis har det funnits många bullrande arbetsmiljöer tidigare.

Värme

Varför har äldre kvinnliga tjänstemän upplevt detta som ett problem när de flesta yngre inte har det och inte heller männen?

Att även yngre kollektivt anställda upplevt problemet är väl mera naturligt. Inom företaget förekommer ju fortfarande en del värmebelastade moment. Majoriteten säger sig dock inte ha haft problem med värmen.

Stig Axved har sammanställt den här rapporten.

Kyla – fukt

Detta uppges inte ha varit något problem på tjänstemannasidan. Däremot har cirka 30 % kollektivt anställda män haft problemet. Dålig fysisk miljö? Även kvinnorna har upplevt problemet till 15–20 %. Männerna har troligen haft mer arbete utomhus än kvinnorna.

Om du i framtiden ej skulle orka med nuvarande arbete, vad skulle du helst vilja ha?

Flertalet medelålders och äldre tjänstemän vill ha deltid. Totalt sett, såväl kvinnor som män, har inte mindre än 30 % detta önskemål. Vid 55–60 års ålder önskar nästan 40 % deltid. Mönstret är liknande på kollektivsidan. Bland männen i åldrarna 55–60 år önskar cirka 25 % deltid och hos de äldre kvinnorna finns önskemålet i ungefär samma utsträckning. Den yngre kollektivt anställda kvinnan däremot vill ha ett fysiskt lättare arbete och helst i sittande ställning. Både kvinnor och män uttrycker önskemål om mera omväxlande arbete.

Vad tycker du sämst om på din arbetsplats?

Unga manliga tjänstemän upplever jäkt. Karriärhets?
Den medelålders kvinnan känner sig mest jäktad bland tjänstemännen. Hon har dessutom ”för mycket folk omkring sig”. Värme, buller och dålig

luft besvärar också de äldre kvinnorna mest. Man kan nog ana klimakteriska besvär och åldrande som bidragande faktorer i denna problematik. Bland de kollektivt anställda männen finner de yngre sitt arbete monotont, bullrigt och med dålig luft i mycket hög procent. Äldre, såväl kollektivt anställda som tjänstemän, tycker att ”drag” är besvärligt.

Hur mycket röker du?

Icke-rökarna tycks ungefär lika fördelade i åldrarna. Bland manliga tjänstemän finns drygt 50 % icke-rökare och bland kvinnliga tjänstemän inte mindre än 60 %. 45 % av de kollektivt anställda männen och inte mindre än drygt 70 % av de kollektivt anställda kvinnorna röker ej. Man kan nog av dessa siffror ana resultat av de senaste årens antirökpropaganda. Storrökarna återfinnes mest bland kollektivt anställda yngre män.

Hur uppfattar du din arbetsplats nu?

Ansvar och bundenhet

Ansvar kan upplevas som en psykisk belastning. Många tjänstemän tycker så men även kollektivt anställda. Lokalmässig bundenhet är också en belastning, ger ej tillfälle till social kontakt?

Fysiska kroppskrafter

Ganska få arbeten ställer stora krav i detta avseende och de återfinns naturligtvis bland de kollektivt anställda.

Fysisk rörlighet och snabbhet

Av lätt förståeliga skäl upplevs krav på rörlighet bland tjänstemän på tex transportsidan, i verkstäderna med servicekrav osv. Men de finns också på kollektivsidan vid tex tegellastning och då ofta i kombination med snabbhetskrav. Man kan således vara ”dubbelbelastad”.

Skift, övertid eller oregelbunden arbetstid

Där detta förekommer upplevs det så gott som alltid som en belastning. Hos tjänstemännen tycks delvis övertid kunna kompenseras av ett ”intressant arbete”. Denna ”motvikt” finns knappast för den kollektivt anställda.

Synkrav

Granskningsarbeten, instrumentavläsning och inte minst dataarbete ställer sådana krav.

Dammighet

Av naturliga skäl huvudsakligen ett problem på kollektivsidan. Klagomål över damm förekommer emellertid på en del avdelningar där man kanske inte skulle förvänta sig detta. Att kollektivt anställda i tex murbruksfabrik, järnsvampverk, tegelpressning

och sortering upplever problemet är väl mera naturligt.

Buller

Verkstäder, plåtslageri och tegelsortering är exempel på "naturligt" bullrande arbetsplatser. För de kollektivt anställda finns många andra arbetsplatser där buller fortfarande upplevs som ett stort problem. Som exempel kan nämnas torrprensning och klinkerfabrik.

Följande tycker du sämst om på din arbetsplats:

Buller, värme, dålig belysning, dålig luft och drag är märkligt nog anledningar till bekymmer på tjänstemannasidan.

Att dessa faktorer upplevs som problem bland de kollektivt anställda är ju mera lättförståeligt. Här upplevs också dåliga arbetsställningar som en källa till bekymmer.

Bundenhet, jäkt och ansvar har tidigare nämnts bland tjänstemannens bekymmer men "riskfyllt" finns också med som ett orosmoment, exempelvis på elektriska avdelningar. En del tjänstemän upplever sig också ha monotont arbete liksom att "mycket folk omkring sig" kan vara störande.

De kollektivt anställda har kanske inte så nära till "klagogränsen". Det mesta återfinns under rubriken "övrigt" men jäkt, ansvar, monotoni och riskfylldhet finns med bland de negativa faktorer som man upplever.

Hur trivs du på ditt arbete?

Anmärkningsvärt nog har ingen tjänsteman svarat "inte" på denna fråga. Vågar man inte vara ärlig trots att undersökningen är konfidentiell? Svaren "bra" och "något så när" fördelar sig i stort sett ganska jämnt åldersmässigt.

Märkligt nog finns det inte heller bland de kollektivt anställda någon som "inte" trivs på sitt arbete. Är detta möjligt? Majoriteten har faktiskt svarat "bra".

Åtgärder i anledning av hälsoundersökningarna

Bland de unga, tjänstemän såväl som kollektivt anställda, har hälsoundersökningen som väntat ej föranlett någon åtgärd.

Bland de medelålders manliga tjänstemännen och i ännu högre grad bland de kvinnliga har anledning funnits till "utredning eller rådgivning på läkarmottagning".

På kollektivsidan ses samma mönster med förskjutning mot högre åldrar. Det fysiskt tyngre arbetet spelar sannolikt in. "Arbetsplatsundersökning" har någon gång varit motiverad med anledning av resultatet av hälsokontrollen.

Sammanfattningsvis får man väl således säga att arbetsmiljöerna i stort sett är goda. I varje fall föranleder de inte vantrivsel på arbetsplatserna.

Många ytterligare detaljer kan natur-

ligtvis utläsas ur datalistorna och den som är intresserad av detaljstudier för ett eller annat ändamål är välkommen att taga kontakt med Företagshälsovården. Sammanställningen av hälsoundersökningen (datalistorna) är utformad så att individen *aldrig* går att identifiera. Resultatet av undersökningen är således ur individens synpunkt helt konfidentiell.

I "Läkartidningen" har vi funnit denna notis:

Sju år kortare liv för rökare

Ett stort försäkringsbolag i USA, State Mutual Assurance Co, har kartlagt livslängden hos rökare respektive icke-rökare alltsedan 1964 när den första stora rapporten om rökning och hälsa trycktes i USA. Man har undersökt ca 100 000 försäkringstagare och funnit att andelen rökare bland de avlidna är "mer än två gånger så stor" jämfört med icke-rökare.

I vissa fall, som t ex beträffande dödsorsaken cancer i andningsorganen, är antalet döda 15 gånger större för rökare, om man jämför med icke-rökare. Rökare förväntas dö 7,3 år tidigare än icke-rökare.

1979 års Pensionärer

Anställningsåren inom parentes.

- Sten Sjögren – Höganäs (51)
Sten Svensson – Bjuv (51)
Gösta Lindqvist – Höganäs (51)
Kurt Lundh – Höganäs (50)
Arthur Klang – Höganäs (50)
Hans Ruke – Höganäs (50)
Gunnar Lindgren – Höganäs (49)
Gunnar Persson – Bjuv (49)
Jonny Nilsson – Höganäs Färg (48)
Sune Carlsson – Höganäs (47)
Erik Hillman – Bjuv (47)
Gunnar Wahlgren – Bjuv (46)
Eric Fridlund – Bjuvs gruva (45)
Martin Andersson – Höganäs (44)
Arthur Thuveesson – Höganäs (43)
Tore Nilsson – Bjuv (43)
Hilbert Månsson – Bjuvs gruva (43)
Uddo Sonnefelt (avliden) – Handöl (43)
Nils Nilsson-Brandt – Höganäs (42)
Erland Håkansson – Hyllinge (42)
Alf Kvist – Skromberga (42)
Bengt Bengtsson – Höganäs Färg (40)
Curt Skoog – Höganäs (39)
Erik Lindblad – Höganäs (39)
Sten Jönsson – Bjuvs gruva (39)
Malte Lantz – Bjuv (38)
Einar Kristensson – Höganäs (38)
Stig Magnusson – Höganäs (37)
Axel Johansson – Höganäs (37)
Sven Engström – Höganäs (37)
Kurt Fors – Hyllinge (37)
Gullan Pärson – SlipNaxos (37)
Åke Nilsson – Höganäs (36)
Walter Florin – Skromberga (35)
Asbjörn Thorsson – Höganäs Färg (33)
Rudolf Olsson – Höganäs (32)
Gustaf Larsson – Höganäs Tak (32)
Helge Örnfjäder – SlipNaxos (32)
Erik Magnusson – Bjuv (31)
Gunnar Nilsson – Skromberga (30)
Gunnar Edling – SlipNaxos (30)
Lilly Pålsson – Skromberga (29)
Inga Wahlgren (avliden) – Skromberga (29)
Harry Larsson – Höganäs (28)
Josef Sobezak – Bjuv (28)
Gustaf Ståhl – Höganäsarbeten (27)
Nils Persson – Höganäs (27)
Gunnar Jönsson – Höganäs (27)
Nils Primell – SlipNaxos (27)
Maja Karlsson – Skromberga (25)
Olga Glennborn – Skromberga (25)
Anna Kårmark – Skromberga (24)
Sven Malm – Höganäs Tak (24)
Bertil Ljung – Höganäs Tak (24)
Rune Liv – Höganäs Tak (23)
Karl Winqvist – Bjuv (23)
Kaj Jönsson – Bjuv (23)
Elof Bjerham – Höganäs Färg (22)
Börje Olsson – Höganäs (21)
Erik Andersson – Skromberga (19)
Karl-Gustaf Paulson – Höganäs (18)
Adolf Pålsson – Skromberga (18)
Thore Andersson – SlipNaxos (18)
Arne Erlandsson – Höganäs (17)
Alvick Maack – Höganäs (16)
Sture Johansson – Bjuv (16)
Arnold Andersson – Höganäs (15)
Jan Parobeck – Höganäs (13)
Helmer Nilsson – Höganäs (11)
Nils Arvidsson – Höganäs Tak (11)
Per Carlsson – Höganäsarbeten (10)
Hugo Friberg – Höganäs Färg (10)
Einar Nilsson – SlipNaxos (10)
Yngve Jönsson – Höganäs (9)
Sten Ahlfors – Höganäs (9)
Bruno Schmidtke – Höganäs (9)
Gösta Thunfjord – SlipNaxos (9)
Otto Christensen – Höganäs (8)
Martin Andersson – Höganäs Färg (7)
Sture Svensson – Höganäs (6)
Marie Ukmar – Höganäs Färg (6)
Viktor Olausson – Skromberga (5)
Sousana Kirmali – SlipNaxos (5)
Tage Lifberg – SlipNaxos (5)
Harald Karlsson – SlipNaxos (3)

Information från
Kontaktgruppen vid Höganäs AB.

13 steg till alkoholism

Vidstående artikel behandlar innehållet i en skrift, som kom ut för några år sedan i Amerika och kallades för "13 steps to alcoholism". Den gavs ut av en institution i Toronto, Ohio, Kanada.

Texten bygger på en artikel av Morris Weecks Jr. Över-

sättning och bearbetning har gjorts av S. Elmgren och godkänts av docenten, med dr Gunnar Lundquist. Representanter för bl a olika länkorganisationer har bidragit med värdefulla synpunkter på den svenska textens utformning.

Då man väl har börjat rutscha ned i alkoholmissbruk blir det allt svårare att hejda sig. Är detta påstående sant? Visst är det sant. Men ett påstående, vars sanning människor länge haft på känn utan att veta hur det hänger ihop. På senare år har alkoholfrågan varit föremål för undersökning av tusentals forskare och andra intresserade. Miljontals ord har skrivits om varför människor dricker och vad deras dryckesvanor har för inflytande på dem. Forskarna har kommit till den slutsatsen att det beror på något mera än "svag viljekraft", då någon dricker för mycket. Det tyder på att personen är sjuk.

Nu börjar forskarna behandla alkoholism genom att behandla dess orsaker. Men trots allt vet de inte tillräckligt för att kunna ställa diagnosen på sjukdomen med precis angivna symtom. De har inte kunnat säga: Den här mannen har de och de dryckesvanorna. Om två, fem eller tio år kommer han antagligen att vara alkoholist. I dag har vi nått så långt att vi har ett visst begrepp om hur man blir alkoholist. Det har skett genom ett frågeformulär som underlag för undersökningen. Formuläret har fyllts i av de människor som bättre än andra känner hur dryckesvanorna utvecklas – de forna alkoholisterna inom A.A. i Amerika. Detta frågeformulär publicerades i A.A:s officiella tidning. Massor av länkmedlemmar svarade. Deras svar bearbetades vetenskapligt och analyserades av överläkaren dr Jellinek vid Yaleuniversitetets berömda avdelning för alkoholstudier.

Resultatet av detta arbete är ett schema över dryckesvanornas utveckling som alla kan förstå och kan även benämnas de tretton stadierna. Det är dock knappast troligt att man går igenom alla tretton stadierna.

Har man börjat använda alkohol är det alltså mycket möjligt att man inte går mycket längre än till ett eller annat glas öl, en cocktail eller då och då en snaps till middagen. För vår del har det ju gått mycket längre. Vi fann att vårt alkoholbruk började först bli en vana, sedan ett behov och slutligen det vi verkligen levde för. Faran var att vi kom in i den där utvecklingen utan att själva riktigt förstå den. Om vi verkligen hade fattat vad som skedde med oss, om vi hade velat lägga märke till de olika varningssignalerna på vägen till alkoholism i tid, hade vi kunnat hejda oss. Men vi kunde inte – de tretton stegen väntade på oss.

De tretton steg eller stadier som vi här talar om bygger på ett genomsnitt. Det är inte så att varje alkoholist har gått igenom alla stadier så som vi beskriver dem här. Ofta har några av stegen kommit i en annan ordning eller har gripit in i varandra eller har hoppats över helt och hållet. Men desto mindre framträder det ett klart mönster. Det visar sig att i genomsnitt den man som tar steg nummer två vid 20 års ålder behöver omkring 18 år för att råka in i en fullt utvecklad alkoholism, men den man som tar steg nummer två vid 32 års ålder skär ner den tid som förgår, innan han blir alkoholist, till 12 år. Detta sker vanligen

genom att han hoppar över några av stadierna. En tredjedel av de utfrågade var ett bra stycke på väg vid 21 års ålder. I genomsnitt nådde de fram till vägens slut vid 36 à 40 års ålder.

De tretton stegen kan delas in i tre ungefärliga grupper som här utmärkes genom orden "farozone". Man kanske kan gå igenom alla stadierna i den första gruppen och ändå hejda sig i tid. Inom den andra gruppen börjar den verkliga alkoholists beteendemönster att framträda, och det är praktiskt taget säkert att man kommer att fortsätta på den vägen, om man inte genom sin egen vilja eller något mäktigt inflytande utifrån bringats att lägga om sin livsföring. Då man har kommit in i den tredje zonen finns det bara litet hopp eller inget alls om man skall kunna stoppa av egen kraft. Man har blivit vad vetenskapsmännen kallar en tvångs- eller problemdrinkare, och om inget underverk inträffar, så är slutet oundvikligt.

Och här har vi alltså de tretton stegen.

1

Man har börjat använda alkohol

Man har funnit att alkohol i måttliga doser har sitt värde i sällskapslivet. Man dricker en cocktail, någon gång kanske en eller annan flaska öl, då och då en snaps eller några glas vin. Det händer nog någon gång att man dricker för mycket, men morgonen därpå kan man knappast tåla att se en flaska, och sedan baksmällan gått över känner man sig i fin form igen. Dryckesvanorna följer inget särskilt mönster annat än det som finns inom den grupp, där man lever, det må vara en yrkesgrupp eller en viss krets eller helt enkelt det samhälle, där man är infogad som en medlem. Det är mycket möjligt att man aldrig kommer att gå längre än så. Särskilt om man bara använder svagare alkoholdrycker. Men det finns alltid en viss fara att man nästan omärkligt glider över i nästa stadium, tar steg nr 2. Angående det första steget i texten kan jag upplysa om att denna fråga inte alls förekom i det formulär som hade tillställts medlemmarna. Hade vi inte tagit det första glaset hade vi ju aldrig blivit alkoholister.

2

Man kommer inte riktigt ihåg

Utan att man särskilt lagt märke till det har man tagit steg nummer 2. Om man följer genomsnittsmönstret så börjar man kanske dricka sig berusad med en viss regelbundenhet omkring 25-årsåldern. Man kanske kallar det att göra sig en glad kväll, bli i kanonform eller något i den stilen. Man umgås med människor som tycker om att dricka rätt så kraftigt, särskilt kring veckohelgerna. Man tycker om det, men man känner hela tiden att man kan sluta om man vill. Och så händer det en kväll att man dricker sin vanliga "lördagsranson" – fyra-fem snapsar eller kanske to m sju och några groggar och några glas vin eller vad det nu kan vara som man behöver för att känna att man har fått nog. Och så nästa dag finner man att man inte kan komma ihåg någonting av vad som hände efter en viss tidpunkt kvällen före. Man kommer ihåg att man träffade några bekanta, vilka som var med, vad de gjorde, intill en viss punkt. Man kommer inte ihåg att man blev full eller vad man gjorde eller sade senare på kvällen. Det hjälper inte ens att fråga dem som var med. En bestämd period av ens liv är helt enkelt passerad. Det här innebär inte att man "slocknar" eller att man dricker tills man somnar eller förlorar medvetandet. Det är snarare ett slags amnesi eller minnesförlust. Första gången det händer, känner man sig generad och troligen förebrår man sig själv en hel del. Men om man har tur eller iakttar försiktighet, så kanske det aldrig händer igen. Om det händer igen och kanske to m flera gånger – då är det tid att se upp. (Detta stadium på vägen mot alkoholism har de flesta alkoholister gått igenom.)

3

När man märker att spriten betyder mera för en än för andra människor har man glidit in i det tredje stadiet

Ungefär samtidigt som man börjar få de där anfallen av minnesförlust, eller kanske något senare, går man över från att läppja på dryckesvanorna till att stjälpja i sig. Man behöver ta i kraftigare när man dricker än vad man behövde förut. Man börjar också "stjäla" sig till lite extra att dricka, vid en bjudning tar man kanske en eller två extra snapsar, då man tror att ingen ser en, eller det kanske händer att man innan man går på bjudningen tar ett par supar för att vara säker på att få roligt.

Vid samma tidpunkt är det troligt att man inte längre vill tala om vad som hände på bjudningen eller på restaurangerna, där man druckit sprit. Fastän man brukar tycka att det är väldigt roligt att diskutera hur mycket man har druckit eller hur sned den och den blev eller hur den och den kom i tagen och hojtade så blir man nu ganska irriterad om saken överhuvudtaget diskuteras. Då alla dessa tre saker inträffar visar det att spriten har kommit att betyda mer för en än de människor som man umgås med. Man har kommit att lita mera på alkoholen och behöver den mera – det är därför som man stjälpjer i sig och stjälpjer sig till lite extra. På samma gång känner man sig litet obestämt olustig över alltihop – det är därför som man så motvilligt diskuterar hur det kommit sig att spriten har blivit en så viktig del av ens liv.

Efter sådana händelser säger man ofta, både till sig själv och andra, att man skall ändra sina dryckesvanor, och man har på känn att man kan sluta dricka, eller åtminstone sakta ner sin konsumtion om man verkligen vill det, annars kan man räkna med en betydande risk att bli alkoholist. Här går gränsen till nästa farozon.

4

I fjärde stadiet börjar man dricka jämt mer än man egentligen vill

Omkring två år efter den första minnesförlusten finner man plötsligt att man praktiskt taget varje gång man tar en snaps dricker mer än man egentligen hade för avsikt att göra. Man kanske går in på en restaurang halv sex på eftermiddagen efter arbetets slut för att få sig en grogg – och vid stängningsdags är man fortfarande kvar där. Eller det kan hända att man går på en bjudning i den fasta föresatsen att uppföra sig hyggligt – och ändå är man ganska plakat fram på kvällen utan att man egentligen vet hur det kom sig. Man känner sig fortfarande inte tvungen att dricka. Man har fortfarande kontroll över om man skall dricka i morgon eller om två veckor. Men man kan inte kontrollera hur mycket man dricker vid ett visst tillfälle. Och det händer oftare att man på det sättet tappar kontrollen över sig själv.

Om det också bara händer en gång så tag varning av det – det är alldeles tydligt att ens dryckesvanor börjar ta överhand.

Samtidigt med denna förlust av kontrollen över sig själv börjar de första verkningarna av dess dryckesvanor på ens uppträdande till vardags att märkas. Oftast gäller det sättet att handskas med pengar. Man börjar köpa saker som man inte behöver och betalar för mycket för dem. Man ger

dricks till höger och vänster i överkant. Man drar på sig räkningar, man insisterar på att få bjuda hela sällskapet, då man går på restaurang. Man vet det kanske inte, men man visar tydligt att spriten hjälper till att komma över en mindervärdeskänsla.

Just den här kontrollen över sig själv visar att man har nått grundstadiet eller det kritiska stadiet i utvecklingen av en alkoholism. Om man förstått att man hade kommit fram till rött stoppljus, så hade man kunnat hejda sig så länge ens påtagliga oförmåga att handskas med spriten ännu mest hade karaktären av ett irritationsmoment. Men om man väl har börjat att bortförklara den där oförmågan inför sig själv eller andra är det vanligen försent.

5

Och så tar man femte steget, där man börjar ursäkta sina dryckesvanor

Om man inte fattat vad förlusten av kontrollen över sig själv innebär, så kommer man inom omkring två år att börja skaffa sig ursäkter för sitt beteende. Trots att alla förstår hur det hänger ihop intalar man sig själv att man i själva verket kan sköta spriten. Man kanske haft det besvärligt på jobbet under dagen eller det är en god väns födelsedag eller det dåliga vädret har gjort att man är deprimerad. Det finns alltid något skäl för att dricka för mycket. Om det inte funnits några skäl så skulle man inte göra det. Det är så man säger till sig själv och till andra – om de tar upp saken med en. Faktum är att man vid det här stadiet åtminstone undermedvetet känner sig skuldmedveten inför sina egna dryckesvanor. Man vill inte riktigt medge vilket grepp de fått över en. Man tycker folk talar illa om en (fastän de ofta inte gör det) och man säger till sig själv att man har skäl att dricka som andra inte kan förstå. Man har inget begrepp om att man är på defensiven. Men det är faktiskt så att när det gäller ens dryckesvanor har man börjat bygga upp ett helt komplex av alibin, ursäkter och lögner, och det där komplexet fortsätter att växa.

6

Det är i steg sex som man börjar ta återställare

Det är vid ungefär 30 års ålder som man – om man är som flesta andra som går vägen till alkoholism – börjar ta återställare på morgonen för att komma igång för dagen. I själva verket är det kanske inte på morgonen utan mitt på dagen eller mitt på eftermiddagen, det beror på när man kommer upp ur sängen. Man tar sig en återställare därför att utan den skulle man inte kunna ta itu med jobbet eller träffa bekanta eller stå ut med vad dagen annars kan ha i sitt sköte. Eller man dricker det första man gör, därför att man behöver någonting som lugnar ner nerverna efter allt man drack kvällen innan.

Det märkliga med den där morgonsuppen är att man inte tar den för nöjets eller för sällskapets skull utan som ett slags medicin. Man känner själv att man behöver den. Man känner sig nedstämd, en smula upp och nedvänd, och troligen har man ganska dåligt samvete för kvällen innan. Den lilla dosen lugnar ens samvete, den lyfter upp en smula. Och utan att man vet det själv så påskyndar det den process av självbedrägeri som gör att man blir mer och mer beroende av alkoholen.

7

Nu börjar man dricka i ensamhet

Ganska snart efter det man börjat dricka redan på morgonen finner man att man i själva verket föredrar att dricka ensam, vilken tid det än är på dagen. Det är en mycket allvarlig utveckling, ty de flesta människor anser skåpsuparen som en mycket konstig individ, en missbildad människa som använder spriten inte för nöjes skull utan av egendomliga svårförståeliga skäl. Man fattar naturligtvis inte hur det står till. I själva verket har man börjat dricka i ensamheten därför att andra var för kritiska mot ens uppträdande, när man var tillsammans med dem. Man säger till sig själv – och man tror det – att man i alla fall har roligare på det sättet.

Det behöver naturligtvis inte alltid vara fråga om skåpsupning därför att man dricker, då man är ensam. Om man dricker några groggar, då man sitter och läser en bok på kvällen, så är det knappast att skåpsupa. Men förklaringen gäller, då man i själva verket föredrar att inte med någon annan dela det nöje man tycker att alkoholen ger. Om man dricker bara för att fly undan till en förvrängd värld, som bara finns i ens egen inbillning – en värld, där man skäller ut sin chef, kommer hem med stor löneförhöjning, förvånar sina vänner med sin begåvning, blir en stor älskare eller skald eller ingenjör – där är det fråga om skåpsupning. Den kan äga rum i ens eget hem, på ett hotellrum eller i en överfylld restaurang.

Vad man inte riktigt har förstått är att ens dryckesvanor har kommit att innebära en flykt från verkligheten till fantasins värld. Man är en sjuk människa – men Gud nåde den som försöker att få en att komma till insikt om den saken.

8

Man har börjat få dåligt ölsinne

Att dricka i ensamhet är "antisocialt", därför att man stänger sig ute från det samhälle som man tillhör. Men det finns ytterligare ett steg på den vägen – och ett steg som för till våldsamerhet. Då man har blivit tillräckligt full vid något tillfälle kan det hända att man grips av förstörelselusta. Man börjar mucka gräl med obekanta människor utan att ha något som helst rimligt skäl för det. Man slår ut fönsterrutor, ger sig på parkerade bilar, kastar sten på gatlyktor, river ner skyltar. Man ger sig in på skämt som innebär att offret blir djupt sårat. Man sparkar hundar eller slår sina egna barn eller sin hustru. Man kanske inte gör något som är direkt straffbart – men önskan att skada är lika stark som en hungerkänsla. Denna känsla kan vändas inåt lika väl som utåt. Då blir man fruktansvärt självmedveten – rädd att träffa folk, rädd för att de skall stirra på en, viska om en. Man börjar grubbla i ensamheten över att man har blivit liksom en utstött. Eller det kan också hända att man gör sig över all måtta (fastän i största tysthet) kritisk mot andra. Man gör upp långa listor för sig själv över sina vänners brister och misslyckanden, man väljer ut en hygglig obekant människa och analyserar hånfullt hans utseende, kläder, röst och uppträdande. Och sedan känner man sig strax litet bättre.

Allt detta är ytterligare tecken på att ens dryckesvanor har skadat ens bättre egenskaper som civiliserad människa. Människosläktet har inte klättrat så värst högt över djurens nivå, våra så kallade civiliserade vanor är något som vi har förvärvat nyligen och som inte är särskilt djupt rotade. När helst någon, det må vara vem som helst,

9

Man börjar gå på drift

dricker för mycket förlorar han först av allt sin omdömesförmåga – sin förmåga att bedöma sitt eget uppträdande. Då faller hans sociala hämningar bort och han börjar bete sig som en vilde.

Slutligen kan det hända att man sjunker ner till ett djurs eller ett barns nivå och blir omedveten om allting annat än sina omedelbara behov. Dagen därpå är man förskräckt. Fastän man inte uttrycker det på det viset har man för några timmars tid halkat nedför utvecklingsstegen, och alla de tusentals år som människosläktet har arbetat för att bli en smula i verklig mening mänskligt har gått förlorade för en.

Och så är det när man har nått det "antisociala" stadiet. Men medan den som dricker en smula vårdslöst kanske når det stadiet en eller två gånger om året så har det blivit en vana hos en själv. Mer och mer har man i alkoholen dränkt sin förmåga att bedöma rätt och orätt. Därför att man nästan har slutat att använda denna förmåga börjar man att förlora den helt och hållet. Det förstår man djupt nere i sitt undermedvetna, och det väcker hos en en växande känsla av att inte räkna till, att vara oförmögen att klara livet. Men man känner till ett botemedel för allt det där: mera sprit.

När man kommit till slutet av detta stadium är det fara å färde, det är den sista gränsen till nästa farozon, där det finns stora risker att förbli obotlig alkoholist. Men törnestigen för de flesta alkoholister är inte slut än. När man tar nästa steg, det nionde, kommer man in i ett stadium, där man börjar gå på drift.

Här går gränsen till nästa farozon.

Då har man kommit i ett akut stadium av sitt "tvångsdrickande". Nu är man i själva verket en riktig alkoholist. Detta stadium når man ungefär 1–3 år efter det man börjat dricka på morgonen. Det visar att man har passerat gränslinjen mellan kontrollerbart och okontrollerbart uppförande.

Att man går på drift betyder att man kommer in i en period (vanligen på flera dagar), under vilken man dricker blint, hjälplöst, bara med ett mål för ögonen: att bli full. Under denna period tar man ingen som helst hänsyn till familjen, vänner, sitt arbete, inte ens till föda och husrum. Man är ensam med sig själv och spriten, man har ingen ansvarskänsla, för att få tag på mera sprit ljuger man, pantsätter sina käraste ägodelar, kanske tom stjälar. Då förtrollningen slutligen bryts verkar det som om man återvänder till en själslig hälsa som en skakande, blek hopskrumpen varelse. Man svär att det aldrig skall ske igen och man menar det – tills det händer nästa gång.

Att det här är fråga om något tvångsmässigt framgår av att man känner att man måste dricka och fortsätter att dricka och tvingas därtill av någonting som ligger bortom ens egen vilja.

(Vid det fjärde stadiet förlorade man kontrollen över *hur mycket* man drack. Nu har man inte kontroll över *när* man dricker.) Rötterna till detta, som tvingar en, ligger troligen djupt nere i ens undermedvetna, som resultat av erfarenheter, som man inte medvetet kan minnas. Men det kan också vara en orsak av senare datum. Det kan ha uppträtt utan att man märkte det, efter det att man först började använda alkohol. Till att börja med föreföll alkoholen som en

krydda, en stödjepelare, en tillflykt. Men nu visar den sig vara ett hot mot hela ens tillvaro.

I sina ljusa ögonblick kanske fattar man allt detta. Och då kanske man gör som många andra har gjort i skilda stadier av alkoholism – man försöker sluta att dricka eller ändra sina dryckesvanor. I första fallet så *går man och torkar* och det hjälper om man torkar för resten av sitt liv. (Men vanligen gör man det bara för en viss tid – en vecka, en månad, sex månader, och sedan faller man tillbaka i de gamla hjulspåren.) I andra fallet beslutar man sig för att bara dricka tillsammans med någon annan eller bara efter kl 6 på eftermiddagen, eller bara sherry eller bara vid veckohelger eller bara på dagar som börjar med t.

I båda fallen säger man till sig själv att den helnyktra period, som man har planerat för sig själv kommer att ge en möjlighet att hämta sig och ge en ny start. I själva verket har man troligen givit vika för pressen från familj och vänner. Men i ingetdera fallet har man för avsikt att sluta dricka. Om man hade förstått hur det står till, då skulle man ha vetat att hela ens uppsättning av alibin och självbedrägerier har vuxit så att man blandar ihop fantasi och verklighet.

10

Man förebrår sig själv – och förebrår andra ännu mer

Sedan man sålunda visat att man är drinkare, att man är en misslyckad individ, kommer säkerligen nyktra ögonblick, då man känner djup ruelse. Det inträffar ungefär samtidigt som man börjar gå på drift eller kanske något senare. Man kallar sig själv ett uselt kräk. Man kan inte riktigt tro att man har gjort saker som man fullkomligt klart vet, att man har gjort. Man vet att man förstör livet för många i ens omgivning. Ingen kan fördöma sig så bittert som man fördömer sig själv. Ofta blir ens skuld känsla så djup att man tycker att enda räddningen är att fortsätta att dricka. Men denna sinnesstämning är bara tillfällig. Mot den sätter man en djupt rotad övertygelse att ens dryckesvanor inte är något som skall klandras, att man har goda skäl för dem men att ingen försöker att förstå den saken. Då dessa ursäkter inför en själv inte lyckas kväva ens självförebråelser, ger man upp den delen av striden, man slutar att förebrå sig själv och börjar att förebrå andra i stället. Det är alltid "deras" fel, försöker man intala sig själv. Man är oskyldig men hela världen är emot en. Nu börjar man få anfall av oresonlig irritation över småsaker eller ingenting alls. Fruen glömmmer att dra upp salsklockan, barnen glömmmer kvar en leksak på gården, man tycker att en man som man möter på gatan hånlar åt en, man påminner sig någon liten anmärkning som någon gjorde för en vecka sedan – och så blir man så rasande att man talar om för sig själv att nu måste man faktiskt ha sig en sup.

11

Man känner djup, namnlös ängslan

Det är inte långt mellan de trappsteg som för ner till fullständigt förfall beträffande känslor och andra förmögenheter. De kommer allt tätare i tid och rum. Man börjar känna en obestämmd men alltid närvarande fara – fruktan för vedergällning. Detta beror kanske på det nedgångna fysiska tillstånd, som man befinner sig i, det kan också bero på en undermedveten visshet om att man har vandrat långt bort från ljuset och är nära ett tröstlöst mörker.

I varje fall framlever man sitt liv med skräck. Och man visar det för världen genom sina skakande händer och sin tomma blick, sina osäkra steg och spända nerver. Man kan inte tända en cigarrett, lyfta en kopp till munnen, knyta sin slips. Kanske man säger att man har fått "fylldarr". Men det är faktiskt mindre fråga om en fysisk reaktion än ett uttryck för den fruktan man själv känner.

Just därför att man är så rädd börjar man noga vakta över sin tillgång till sprit. Alkoholen är det enda som man har att vända sig till, och att inte ha den till hands vore värre än att dö. Fastän man har nått ett stadium, då man som ett barn har upphört att bekymra sig om annat blir man både knepig och envis, när det gäller att komma över sprit och skydda sin tillgång till sprit. Man tycker att världen har övergivit en.

Det är ingen som bryr sig om, ifall man har det bedövningsmedel, som är så mycket viktigare än allting annat. Det är tom så att de hotar att ta det ifrån en. Och för att förhindra det är man villig att göra praktiskt taget vad som helst.

12

Man förstår att alkoholen har besekrat en

Och så kommer den dag, då man för första gången medger för sig själv, att man inte kan sköta spriten. Man har kanske vaknat upp och funnit att man är på sjukhus, kanske för att man har fått ett anfall av delirium tremens eller därför att man stigit ut i gatan framför en bil, medan man var dödfull. Kanske man just hade gått igenom en särskilt lugn period och råkad se sig själv i spegeln och plötsligt fick sanningen klar för sig. Kanske har man börjat tvivla på de alibin som man klängt sig fast vid så länge. Kanske man har talat med någon annan, en läkare, en präst eller någon annan, vars åsikt och råd man ännu tar hänsyn till – och det är kanske han som bringat en till insikt.

Vad det än är, som utlöser ens reaktion, så accepterar man den slutgiltiga, förödmjukande domen. Man dricker omåttligt, alla ens fina ursäkter kan inte hjälpa en, de är bara en enda väv av lögn och självbedrägeri.

13

Man får hjälp eller riskerar att gå under

Om man har tagit det tolfte steget, så måste man inom tre år med all sannolikhet stå inför det slutliga valet: att få andras hjälp eller ge upp. (Om man aldrig medger sanningen inför sig själv, så finns det inget val. I så fall är man obotlig.) Somliga alkoholister finner den styrka de behöver i religionen, de blir frälsta, somliga hos läkarvetenskapen, många har räddats från undergången av länkrörelsen eller någon nykterhetsförening. Vilken väg man väljer är helt och hållet ens egen sak.

Nu befinner man sig i slutet av 30-talet eller är lite över 40 år, en luggsliten, härjad, nervös återstod av vad som en gång var en människa. Man har kastat bort kärlek, andras aktning, vänskap. Man har förlorat sitt arbete, sitt hem, sin framtid. Man är ofattbart sjuk. Man kan bli botad men till det behövs ens egen styrka, plus många andra människors styrka, plus tid, plus den fasta övertygelsen att man aldrig mer kan tåla en droppe alkohol.

Alternativet är att bli kvar, där man är.

Detta är de tretton steg som leder fram till alkoholism.

Du som läser detta kanske har någon som står dig nära, och som är längre kommen på den vägen än han begriper själv. I detta fallet finns det hopp. För de det gäller är hoppet knutet till en enda enkel handling: att se verkligheten i ögonen och medge att man behöver hjälp av andra. Man kan få den hjälpen från en läkare. Den kan komma från en länkorganisation eller en nykterhetsförening. Man kan få den från en präst eller en frikyrkopastor. Eller den kan komma från någon av de rådgivningsbyråer eller specialkliniker för alkoholskadade, som numera finns på många platser i vårt land. Vad det kommer an på är att man söker hjälpen NU, medan det ännu finns tid att ge hjälp.

1979 års klockmottagare

23 anställningsår

HÖGANÄS

Allan Alhbin
Ingvar Blom
Gerhard Bockstiegel
Britta Dahlström
Bengt Ekdahl
Dagny Gustavsson
Lennart Hardenby
Gunnar Johansson
Malte Jönsson
Alfons Carlsson
Ivar Karlsson
Ingvar Knutsson
Sven Leo
Bertil Nilsson
Rolf Nilsson
Gustav Nordström
Ivan Näslund
Boris Persson
Sven Persson
Lennart Roos
Bengt-Åke Schönhult
Gunnar Sjögren
Erling Smidt

BJUV

Folke Brink
Maica Edvinsson
Kaj Jönsson
Lars Olsson
Rolf Persson
Gunnar Petersen
Herbert Rupprecht
Karl Winqvist

SKROMBERGA

Rune Karlsson
Lennart Lilja
Stig Lundahl
Elvin Nyberg
Nanny Sandberg

HÖGANÄSARBETEN

Gunnar Andersson

HÖGANÄS FÄRG

Sten Petersson (24 anst. år)
Pentti Räsänen

HÖGANÄS TAK

Rune Liv

SLIPNAXOS

Siv Andersson
Erik Karlsson
Villy Nilsson
Håkan Nordén
Gunnel Petersson
Yngve Strand
Ragnar Svensson

22 anställningsår

HÖGANÄS

Gunnel Bengtsson
Kjell Björklund
Bertil Dahlberg (avliden)
Ferenc Horwath
Åke Håkansson
Nils Johansson
Karl-Erik Karlén
Sven Nilsson
Jan-Erik Olsson
Inger Stjernquist
Otto Struglics
Sven Svensson

BJUV

Lennart Andersson
Stig Lundström
Gunder Olsson

SKROMBERGA

Arne Hansson
Lennart Ljunggren
Jarl Nilsson
Sven Svensson
Stig Wegner

HÖGANÄSARBETEN

Hans Andersen
Sigvard Lilja
Jack Nyström

BOHUS

Lennart Lagerholm

HÖGANÄS FÄRG

Margita Lindström

HÖGANÄS TAK

Jan Espe
Carl-Erik Höglund
Gillis Taengh

SLIPNAXOS

Thor-Maj Aspeteg
Stig Ekbrand
Anita Johansson
Ingvar Nielsen
Paul Ohlsén
Berit Pettersson

21 anställningsår

HÖGANÄS

Nils Ahlberg
Karl-Erik Bengtsson
Lars-Inge Björklund
Nils Holmberg
Kai Johansson
Lise-Lotte Johansson
Kristian Kjaer
Stefan Kovacs
Maj-Britt Kull
Lars G Larsson
Sven Larsson
Thure Malmberg
Karl Nordström
Börje Olsson
Lennart Persson
Torsten Persson
Gunnar Svensson
Elsie Thuvesson

BJUV

Mauri Niemi
Bo Wernberg

SKROMBERGA

Gottfrid Görtz
Åke Kårmark

HÖGANÄSARBETEN

Kjell Edlund

BOHUS

Anders Bussquist
Leif Haglund
Kjell Lundgren
Bertil Mellqvist

HÖGANÄS FÄRG

Carl-Gustaf Amin
Elof Bjerham
Ebba Nilsson
Sven Nilsson
Sven Thurban

HÖGANÄS TAK

Roland Eek
Erik Karlsson
Birgitta Nilsson
Valter Olsson

SLIPNAXOS

Sune Andersson
Gunnar Hydén
Bengt Svensson

20 anställningsår

HÖGANÄS TAK

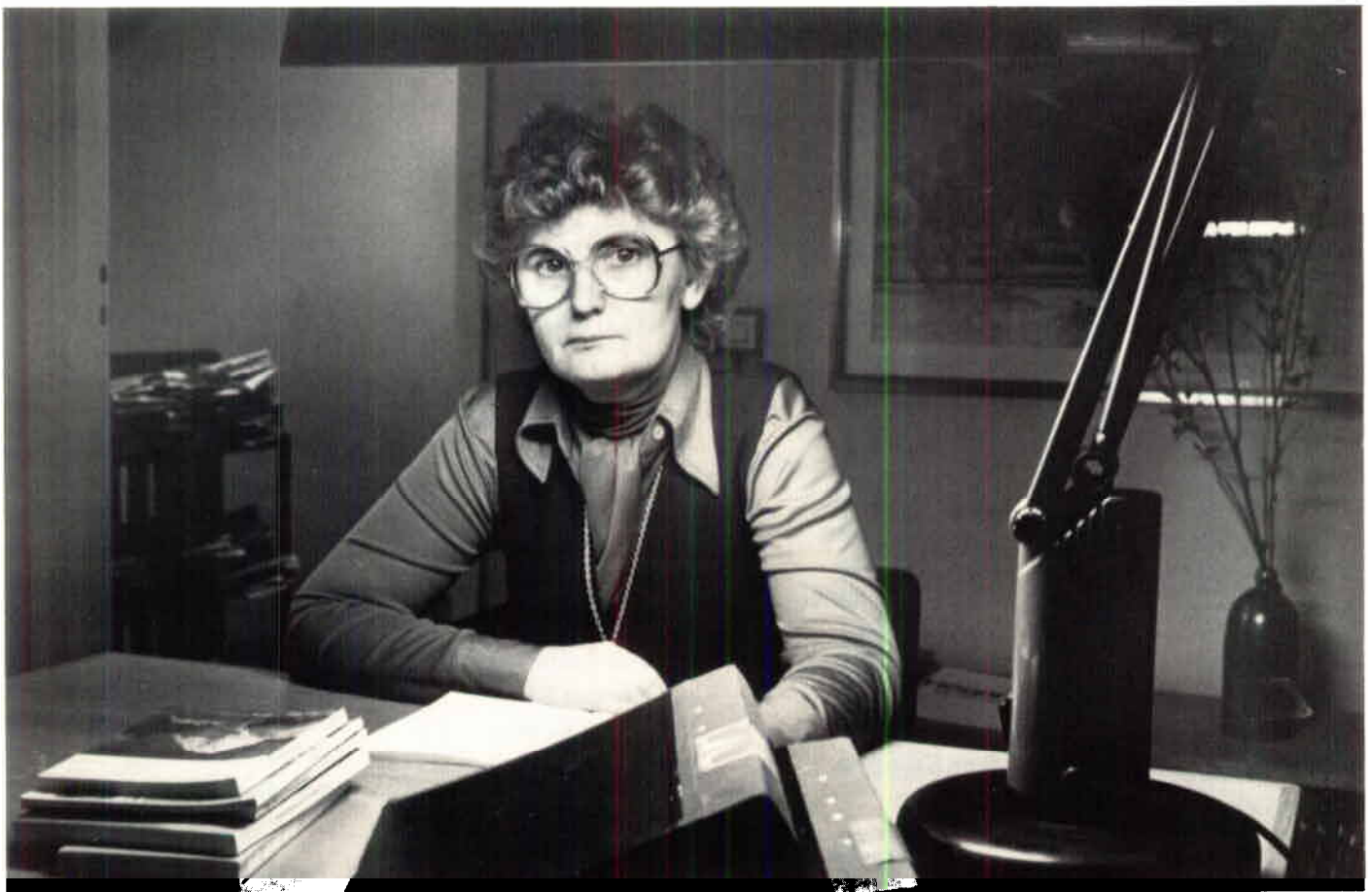
Olle Berntsson

I början av det här året kom Smergelskiffabriken i Höganäs in i Höganäskoncernen. Här är jubilarerna i det företaget. Anställningsåren står inom parentes.

Arthur Andersson (43)
Kjell Eriksson (34)
Sven Lindqvist (31)
Karl-Erik Hallengren (31)
Malte Olsson (31)
Harry Hansson (25)
Dan Cronquist (22)

Jenny Green: – Jag förstår dagens ungdom

Text: Marianne Quist

Jenny Green har prövat på att sitta på skolbänken.

Den förståelsen har **Jenny Green** fått genom att själv sätta sig på skolbänken och läsa in grundskolans treåriga högstadietutbildning på tre terminer. Vid 46 års ålder! Hon tog tjänstledigt i 1 1/2 år från sitt arbete på Inköpsavdelningen i Höganäs och sällade sig till 12 andra elever i klassrummen hos Komvux.

Det är en belåten och glad Jenny

Green som berättar om sin tid som elev i Komvux:

– Den här tiden har gett mig så mycket, både av ökat självförtroende, allmänbildning och inte minst förståelsen för dagens skolorngdom. Jag förstår att ungdomarna kan bli trötta på att läsa varenda dag, det är jobbigt. Och jag förstår också deras inställning till skolmaten. Nu har jag prövat på den.

Och mer vill inte Jenny säga om maten i det här sammanhanget.

Sju år i skolan räcker inte

Jenny har gått i skolan på den "gamla" tiden, dvs då skolplikten var sju år. Efter det gick hon ett år på en handelsskola.

– Men det räcker inte. Alla kurser man skall delta i fordrar 9-årig grundskoleutbildning. Det var därför jag

bestämde mig för att ta tjänstledigt i 1 1/2 år och sätta mig på skolbänken.
– Jag tyckte först att jag var för gammal, men det tyckte inte min dotter. Så låt gå tänkte jag och gjorde slag i saken.

Det var jobbigt . . .

Både mod och envishet fordras för att sätta igång och studera i vuxen ålder. Speciellt när de genomgångna skolåren ligger långt tillbaka i tiden.

– Det var jobbigt. Jag hade svårt med studietekniken i början. Jag visste inte hur jag skulle läsa eller när. Att studera var ju något främmande för mig. Första halvåret var besvärligt, men sen kom jag underfund med hur jag skulle lägga upp mina studier.

– Ämnena var i och för sig inte svåra med undantag av engelskan. Jag hade inga förkunskaper alls i engelskan. Det har ju dagens ungdom när de börjar 7:an.

– All min fritid gick åt till att läsa. Det jag tidigare hade haft som fritidssysselsättning, vävning tex, det ägnade jag inte en minut åt. Jag fick också sälla TV-tittandet. Det skulle vara något alldeles speciellt med ett program om jag skulle sätta mig framför TV-apparaten.

– Men samtidigt var det intressant och roligt. Under min tidigare skoltid fick jag lära mig allting utantill. En massa årtal till exempel. Nu får man reda på bakgrunden till historiehändelserna och samhällsbilden vid tidpunkten ifråga. Det gör att undervisningen blir mycket intressantare.

Inga bustricks

– Vi var 13 i klassen och i ungefär samma ålder. Antalet elever var lagom tycker jag, eftersom vi åtminstone i början behövde mycket individuell hjälp av lärarna. Å andra sidan var vi en mycket "snäll" klass, och lärarna hade inget besvär med oss vad gällde disciplinen. Några bustricks stod inte på dagens schema hos oss.

– Vi hade en bra sammanhållning i klassen och vi har träffats nu efteråt också. Några har fortsatt på gymnasiet.

Trivs bättre nu

Det här med allmänbildning, det ökar självförtroendet och intresset för vad som händer runt omkring i världen, anser Jenny.

– Jag läste ju fysik och kemi. Vad intressant det var att titta på Nobel festen och pristagarna i TV. Nu visste jag mer om vad deras kunskaper innebar. Tidigare hade jag inte ägnat något intresse åt en sådan utmärkelse. Kärnkraften är ett annat exempel. Nu vet jag ju lite grann vad det handlar om. Man ser helt enkelt på tillvaron och händelser med helt andra ögon. Någon direkt nytta av sina studier i jobbet, tycker inte Jenny hon har fått.

– Jag har ju arbetat inom kontorsbranschen i 30 år och har även fått utbildning inom data på tidigare arbetsplatser. Den utbildningen är av ett helt annat slag. Men kombinationen av de här båda utbildningarna gör att jag känner mig säkrare i arbetet

och som sagt har fått en allmänbildning som gör att jag trivs bättre med mig själv.

Annat jobb

Jenny kom inte tillbaka till Inköpsavdelningen efter studierna. Hon arbetar nu på Materialprovningsavdelningens administrativa sektion.

– Där trivs jag jättebra. Det är visserligen bara ett vikariat, men det dyker väl upp något annat till mig sedan, hoppas jag. Jag är van vid att skifta arbetsuppgifter, det tycker jag är intressant. I det här arbetet är det mycket sifferarbete och det passar mig bra.

– Huvudsaken för mig är att jag får arbeta. Jag trivs inte med att gå hemma. Jag är för aktiv för det. Och jag måste komma ut bland folk.

Kanske snart igen

Blir det några kurser nu då?

– Nu tänker jag pausa ett tag. Eller ta ett sabbatsår, som ungdomarna säger. Men det är tomt utan studierna. Jag har varit van vid att ha kvällarna vikta åt pluggandet, och nu känns det litet konstigt att inte behöva plocka fram skolböckerna. Så kanske snart igen . . .

Bjuvsverkens nyhet heter A323

Text: Maica Edvinsson, Bjuv

Birgit Klingborg och Majken Heijel jobbar i telefonväxeln i Bjuv. Här vid det nya, sladdlösa manöverbordet.

En ny tegelsort? Nej, visst inte.

Bjuvsverken har helt enkelt fått en ny telefonväxel, som heter A323. Ett riktigt litet teknikens under, som kan liknas vid tangentbordet på en skrivmaskin fast betydligt större eller kanske hellre någon form av datamaskin med blinkande knappar lite här och där.

Växeln innehåller 90 anknýtningar, 15 inkommande och 6 utgående linjer.

1979.11.01 var den stora dagen, då inkopplingen av A323 skedde och dagen innan hade alla tjänstemän och arbetsledare m fl i olika omgångar fått information och anvisningar av Televerkets representant.

Inga sladdar längre

Från att ha använt en i det närmaste antik växel från 1935 – med en massa kopplingsladdar och hål – till att nu mest sitta och trycka på knappar har

Bjuvsverkens telefonister **Majken Heijel** och **Birgit Klingborg** så att säga tagit steget in i datavärlden.

Majken, som jobbat med ”sladdväxel” i 25 års tid, varav 9 i Bjuv, känner nog ändå lite extra för det där med ”sladdar”, men tror nog att hon så småningom vänjer sig även vid knappar. Majken framhåller dock, att den nya växeln är betydligt smidigare att arbeta med och mer funktionell, när man bara vant sig vid alla dess finesser.

Mer personligt tidigare

Birgit – med 16 år i Bjuvsverkens växel – har samma syn på A323:an och tycker att den helt enkelt är toppen, men anser dock att den gamla var mer personlig på något sätt.

Tex tidigare, om önskad anknýtning var upptagen och uppringaren ville vänta, gick telefonisten då och då in och växlade några ord med den vän-

tande och fick på så sätt lite mer personlig kontakt. Numera sätts samtalet på sk ”vänten” och kopplas automatiskt vidare så fort önskad anknýtning blir ledig. Genom blinkande lampor informeras telefonisten när samtalet går fram och hon behöver inte manuellt kolla upp att kopplingen funkar.

En förnämlig anordning

En annan finess är sk hänvisningskoppling, som gör att telefonisten får ta emot alla påringningar – även de interna – på den hänvisningskopplade anknýtningen och direkt kan man lämna besked till den påringande.

Automatisk återuppringning vid interna samtal är en annan fin grej. Man slipper att gång på gång ringa upp och bara få upptagettonen som svar. När denna ton hörs slår man istället 2:an och lägger på luren. Så snart den begärda anknýtningen blir ledig ringer det automatiskt i den egna telefonen. Man lyfter luren och då ringer det genast på den begärda anknýtningen, där personen i fråga alltså just lagt på luren och således inte hunnit lämna rummet. Under väntetiden kan man likväl ringa andra samtal från sin egen telefon precis som vanligt.

Många är de samtal som passerar växeln och däri har Höganäs Taks Bjuvssektion stor del. Deras samtal går också över den nya växeln och det blir åtskilliga per dag. Även **Else Sjögren** och **Gulli Johansson** på kontoret har fått lära sig sköta A323:an för att hoppa in som avbytare och vikarie, när så krävs.

Ja, nog har telefonisternas arbete i Bjuv förändrats en hel del genom åren.

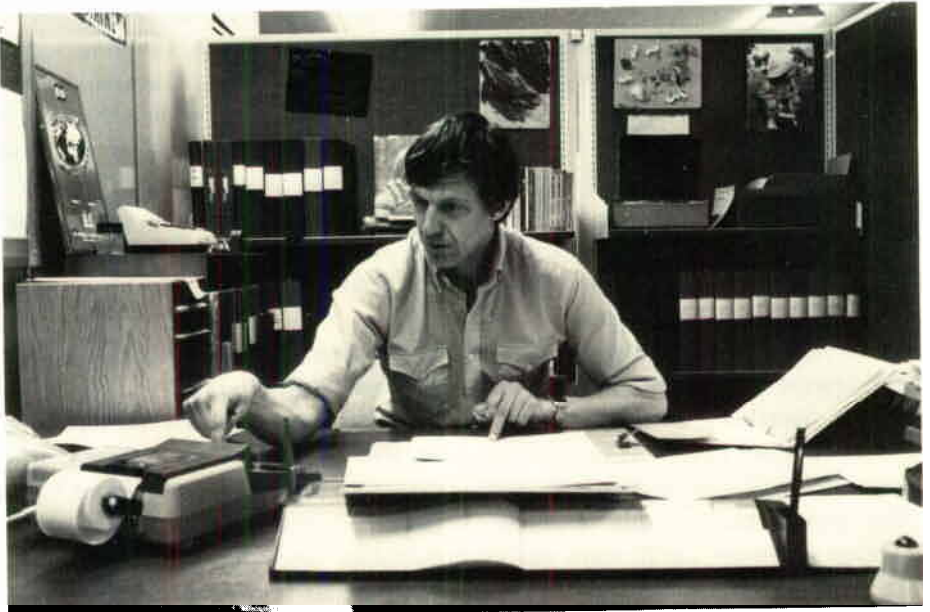
60 miljoner plattor – det kräver planering!

Text: Bo Olausson

60 miljoner plattor!

Så mycket tillverkades förra året vid Skrombergaverken. 60 miljoner styc-ken – det är många, det. Bakom siffran döljer sig mycket arbete. Brännpunkten skall här visa en del av det. Vi har nämligen besökt Planeringen och Expeditionen i Skromberga.

Planeringsjobbet och expedieringen av order görs på ort och ställe i Skromberga. Organisatoriskt tillhör de båda funktionerna division Byggmaterials gemensamma Planeringsavdelning. Sammanlagt är det 11 personer som är sysselsatta med planering och angränsande arbetsuppgifter vid Skrombergaverken.

Lars-Olle Andersson, produktionsplanerare i Skromberga.

Skrombergaverken är knappast planerarnas önskefabrik. När "gamla" Skrombergaverken en gång byggdes så var det en rationell enhet. In med leran i ena änden och ut med färdiga plattor i den andra! Men verksamheten har svällt. Sortimentet också. Fabrikerna har byggts till och anläggningen har med åren blivit lite av ett lappverk. Visserligen med stor tillverkningskapacitet, men med åtskilliga interna transportproblem. Det lär finnas exempel på plattor som transporteras på truck 24 gånger från det att dess råmaterial förvandlas till färdig platta.

Många flaskhalsar

De många interna transporterna är ett tecken på att verksamheten är svår att planera. Men det finns flera problem: – Anläggningen har flera flaskhalsar som vi måste ta i beaktande när vi planerar produktionen. Nu utgår vi från ugnarna, som är en av flaskhalsarna. Alla plattor som vi tillverkar här skall ju in i någon ugn.

– Det är dock inte så enkelt som att man kan låta enbart ugnskapaciteten vara avgörande för hur produktionen skall se ut. Vissa typer av plattor går helt enkelt inte att kombinera i produktionen. Exempelvis skall vissa plattor glaseras, andra skall inte glaseras. En del skall in i tunnelugnar, andra i kammarugnar. Sådant måste vi också ta hänsyn till. I bakhuvudet ligger också kravet på tillverknings-ekonomi – vi skall alltså köra så långa serier som möjligt.

Planerar månadsvis

Det är Lars-Olle Andersson, LOA kallad, som berättar. LOA är produktionsplanerare. Han fortsätter: – Vi gör upp produktionsplaneringen för en månad i taget. Underlaget får vi från olika håll. Det är först och främst marknadsavdelningens årsbudget. Sedan måste vi kontrollera den

aktuella orderstocken, hur stort lager vi har för tillfället och höra om marknadsavdelningen har något speciellt "på gång".

– En del av de produkter som görs i Skromberga tillverkas i stort sett året om. Det gäller de produkter som det säljs mest utav. Men det finns också udda inslag i sortimentet – produkter som kanske bara tillverkas en eller ett par gånger per år.

300 varianter i lager

Marknadsavdelningen vill ha hög leveransberedskap på de egenproducerade plattorna, dvs dom som vi själva gör i Skromberga. Kravet är att hela standardsortimentet – cirka 300 varianter om man ser till format och glasyrer – skall finnas i lager när kunden vill ha sina plattor.

– Helt lever vi inte upp till det kravet. Det är nästan orimligt. I alla fall kra-

ven på tillverknings- och lagerekonomi skall kunna uppfyllas samtidigt, menar LOA.

Skrombergaverkens lager är stort. Det blir så om man skall hålla hög leveransberedskap och planeringsförutsättningarna är svåra. Faktum är att "lagret" i genomsnitt bara säljs tre gånger per år. Genomsnittsplattan ligger alltså i lager fyra månader innan den säljs. En del ligger längre tid, andra kortare. För jämförelsens skull kan vi nämna att varorna i din livsmedelsbutik i genomsnitt bara finns där i två och en halv vecka.

Datasystem önskvärt

Planeringen i Skromberga är idag hantverksmässig. Data har inte kommit in i planeringsjobbet ännu.

– Men jag hoppas att det kommer. Med datorns hjälp skulle vi kunna få en bättre överblick av produktionen. Vi skulle lättare kunna ge besked om leveranstider. En del av det jobb som i dag görs manuellt skulle kunna gå betydligt snabbare att få fram om vi hade ett databaserat planeringssystem.

Det säger **Lars-Inge Clevestad**, som är chef för Planering och Expedition i Skromberga.

Lars-Inge jobbar inte själv med det direkta planeringsarbetet – men väl med det indirekta.

– Jag ser "bara" till att jobbet flyter här på avdelningen. Sedan ägnar jag en hel del tid till att lyssna på marknadsavdelningens folk. Deras bedömningar inför framtiden är avgörande för hur vi skall planera.

– För det mesta är marknadsavdelningen mycket träffsäker när det gäller att bedöma order som skall komma. Den svenska marknaden känner vi ganska väl vid det här laget. Problemen finns på exporten, som ju ökat kraftigt på senare år. De order som vi får därifrån, eller ibland hoppas få, är ofta mycket stora och kan göra planeringen svår.

Visdomsord från Carl-Johan:

– Man måste vara ödmjuk inför leran

– En rik källa att ösa ur . . .

Så beskriver produktionsplanerare Lars-Olle Andersson sin föregångare på jobbet, nämligen Carl-Johan Nilsson. Det inte Carl-Johan vet om produktionen i Skromberga är nog inte värt att veta. Det blir så när man jobbat med planering där i 25 år. Och haft sitt dagliga knog på Skrombergaverken sedan 1936!

Carl-Johan Nilsson började på laboratoriet i Skromberga 1936.

– Då fanns det över huvud taget ingen planering här i Skromberga. Den planering som fanns, den fanns i Höganäs. Vi fick ut listor hit en gång i månaden över hur mycket det var önskvärt att vi producerade nästkommande månad.

Carl-Johan menar att han fick gå i en fin skola under sina första år i Skromberga.

– Vi hade duktiga keramiker, som lärde mig mycket om produktionen här. En sak som jag fick höra tidigt var att man skulle vara ödmjuk inför leran. Dvs inte ta något för givet då man jobbar med detta material. Det är inte som med trä eller plåt. Har en platta gått sönder i tex bränningen så går den inte att rädda. Den blir till skrot.

Planering i Skromberga 1954

Han har burit med sig sin ödmjukhet inför leran sedan dess. Och har förmodligen haft nytta av sin inställning under närmare 25 år som produktionsplanerare.

– Det var 1954 som vi började bygga upp planeringen här i Skromberga. Då tog vi dom första stapplande stegen till det som vi har i dag. Men givetvis har mycket ändrats. Inte minst förutsättningarna för planeringsjobbet. Fabrikerna har ju änd-

Carl-Johan Nilsson är planeringens grand old man i Skromberga.

rats flera gånger – och tack och lov för det!

Massor och murbruk nu

Carl-Johan Nilsson har lämnat över produktionsplaneringen till LOA nu.

– Han har fått ta över helt. Det går inte att vi jobbar två med en sådan sak. Förmän och produktionspersonal skall veta vem de skall vända sig till om de har några synpunkter på planeringen, lyder hans filosofi.

Numera har han tagit delpension och om något år så slutar han sin långa gärning vid Skrombergaverken. Nu jobbar han med en mindre bit av planeringen – den om inköp av massor och murbruk.

– En del görs i Murbruksfabriken i Höganäs, men de flesta varianterna köper vi från andra tillverkare i Sverige.

– Jag planerar också den blygsamma tillverkningen av syrafasta tegel. Det rör sig inte om mer än cirka 20 ton om året numera. Det var mer jobb då den uppgick till 3 000 ton, vilket den gjort förr i världen.

Ebbe och Lena tar hand om papperna

Planeringsjobbet i Skromberga kräver självklart en hel del administration. En och en halv människa klarar den delen. Den hela människan är Ebbe Nilsson, den "halva" är Lena Andersson. Förutom planeringssysslorna så jobbar nämligen Lena även på Verkstads-kontoret i Skromberga.

Att man inte helt kan förlita sig på datorn, eller den mänskliga faktorn som jobbar med dator, vet Ebbe Nilsson.

– Nog blir det lite felaktigheter ibland. Det märker jag, eftersom mitt jobb bl a går ut på att göra rimlighetskontroller av såväl order som produktionsrapporterna, som är utskrivna med datorns hjälp. Ebbe har varit på avdelningen sedan 1963 och sysslade tidigare med produktionsplanering.
– Nu är det mer uppföljningsarbeten för min del. Jag går igenom samtliga order som kommer hit och sorterar ut det som är sk specialbeställningar, dvs sådant som vi inte normalt tillverkar.

Lena Andersson och Ebbe Nilsson.

– Leverans- och fakturakontroller för kakel ägnar jag mig också åt, liksom

inrapportering till data över vad som producerats här.

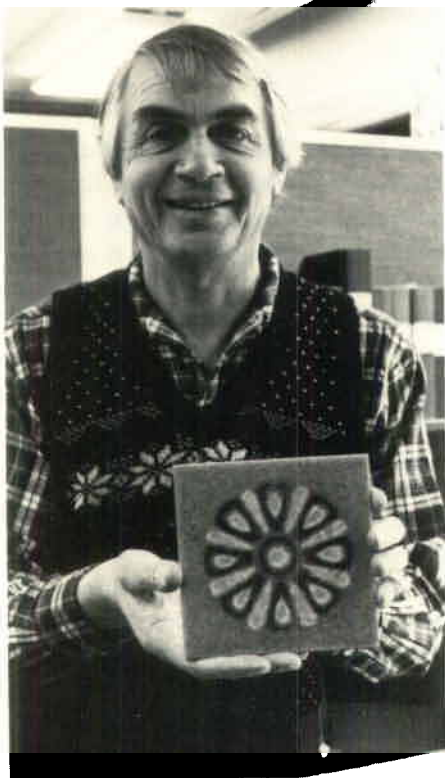
Problem med två jobb

Lena Andersson är den andra administratören på avdelningen. Lena arbetar som sagt halvtid på planeringen – halvtid på ett annat kontor vid Skrombergaverken.

– Det har utan tvekan sina sidor. Speciellt då det är mycket att göra på båda ställena. Då lämnar man förmiddagsjobbet med dåligt samvete och eftermiddagsjobbet med nytt dåligt samvete . . .

– Jag har hållit på med den här uppdelningen i tre år nu, men tycker fortfarande att det ibland är svårt att ställa om sig från den ena uppgiften till den andra på samma dag.

– Här på avdelningen jobbar jag med telex, utskrift av tillverkningslistor samt diverse skrivjobb för LOA, Carl-Johan Nilsson och Kjell Åraas, berättar Lena Andersson.

Kjell Åraas håller Silvia i handen

Det är inte alla förunnat att kunna hålla Silvia i handen. Men Kjell Åraas kan det. Han gör det på bilden här intill! Silvia är nämligen en av cirka 150 kakelsorter som Höganäs köper och säljer sedan några år tillbaka.

Kjell Åraas svarar för inköpsplaneringen för kakel. För ett drygt halvår sedan jobbade han med annan planering. Nämligen att planera färgtillverkningen i Malmö.

– Att jobba med kakel är besvärligare – men det har utan tvekan sin tjusning!

Det största problemet i samband med

inköpsplaneringen är att man – som vid produktionsplanering – måste se till betydligt fler faktorer än att "ha kakel hemma".

– Transportkostnaden är en tung post. Inköpsplanering måste därför kopplas till planering av transporter också. Vi importerar allt kakel från Spanien, Italien och Västtyskland. Då gäller det att samtransportera så att det alltid blir fullastade bilar.

– Saken komplicerades av att man i Italien och Spanien har svårt att ge besked om leveranstider.

Tät trafik

Höganäs har fått bra fart på sin kakelförsäljning. Trafiken av bilar och båtar med destination Skromberga har därmed ökat.

– Vi får i genomsnitt 3 lastbilar i veckan från Italien och 1 bil i veckan från Tyskland. Från Spanien sker leveranserna per båt och uppgår till ungefär 5 containers varje månad, berättar Kjell Åraas.

Själv arbetar han bara halvtid med att köpa in kakel. Och det börjar bli för lite:

– Jag skall sköta administrationen kring inköpen också. Stansunderlag skall skrivas ut, inköpsanmodan, lagerkartotek skall föras, transporterna skall registreras osv.

– På sätt och vis ligger jobbets tjuvning här. Att få sköta allt själv. Men det är svårt att få tiden att räcka till för alla uppgifter.

Har besökt leverantörer

Kjell Åraas har besökt en del leverantörer i Spanien och Tyskland. Den personliga kontakten har varit värdefull:

– Det blir lättare att snacka med människorna på telefon när man väl träffat dem någon gång. Språket vålar inga större problem. Det går att klara sig med tyska och engelska. Just detta att kunna få fräscha upp språkkunskaperna såg jag som en utmaning då jag sökte jobbet.

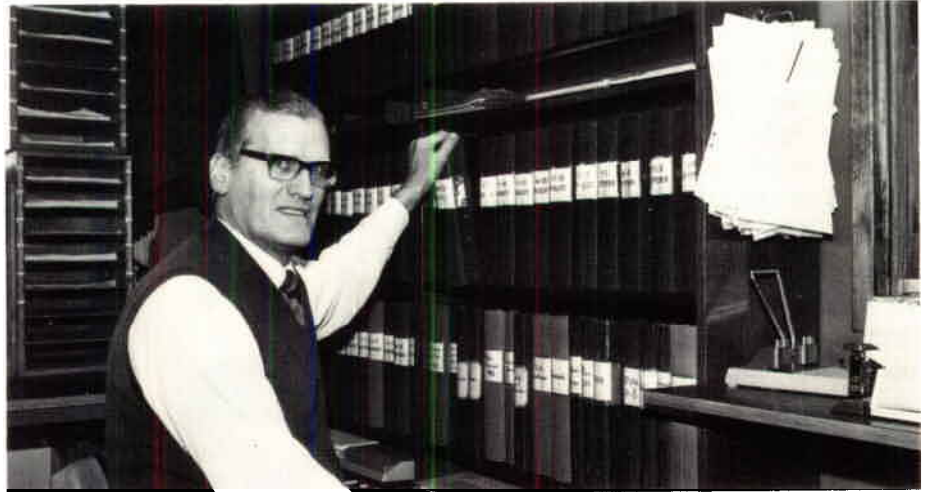
– Jobbet ger tillfälle till massor av kontakter utanför företaget, vilket jag uppskattar. Det är inte bara tillverkarna. Det blir ju många samtal även med transportörer och vårt marknadsfolk.

Gillar ej kontorslandskap

Ett klart minus i kanten sätter dock Kjell Åraas för sin arbetsplats:

– Jag gillar definitivt inte att jobba i kontorslandskap som vi gör här i Skromberga. Det är särskilt påfrestande när man skall prata i telefon med de utländska tillverkarna.

Från häst och vagn till stora container

I sommar går han i pension, John Sigebo.

*Om planeringen fungerat som den skall och produktionen klarat av sin bit så skall orderna expedieras. Den administrativa delen av det jobbet klaras av fem man, med veteranen **John Sigebo** i spetsen. För veteran är han, denne expeditionsföreståndare:*

– Nog har det ändrat sig en del genom åren. När jag började här så kom kunderna och hämtade med häst och vagn. Vi lastade också en mångfald av SJ:s 12-tons småvagnar. Nu är det containers och långträdare i stället . . .

John Sigebo har suttit på "samma stol" ända sedan han började vid Skrombergaverken 1943. Men snart är det dags att byta ut den stolen mot en bekvämare fåtölj i hemmet. I sommar går nämligen John Sigebo i pension.

– Jag har börjat vänja mig vid tanken att inte behöva gå till jobbet varje morgon. Nu har jag delpension och det gör att övergången blir mjukare.

Ett år i bokhyllan

Det är inte bara transportmedlen som förändrats under alla de år som John Sigebo haft hand om utlastningsdokumenten i Skromberga.

– Pappersmängden har blivit betydligt större. För en bil som skall till Finland behövs 14 blanketter, till

Danmark 13 och till Norge 11. Och firmorna i Sverige skall också ha olika många papper.

– Det ökade pappersflödet märks också i min bokhylla. Tidigare satte jag in orderpapperna för en månad i en och samma pärm. I dag ryms bara 5 dagars order i samma pärm!

Därmed har han i stort sett tapetserat en hel vägg med pärmar. Så redan nu vet han om kunden kan komma och hämta si eller så många plattor den 11 september . . .

En bil, tack

John Sigebo klarar givetvis inte expeditionsarbetet helt på egen hand. I den gemensamma planerings- och expeditionlokalen har han tre kvinnor till sin hjälp. Det är **Gullan Karlsson**, **Gun-Britt Hansson** och **Camilla Ekvall**.

Gullan ser bla till att beställa transporter:

– Jag tar hand om de order som skall levereras med ASG och Bilspedition. Vi har bla en styckegodsbil som kommer varje dag och hämtar mindre poster. Men varje vecka är det dessutom leveranser på mer än 2 ton. Då får vi beställa separata bilar, säger Gullan.

Hon jobbar heltid och har gjort det i 16 år. På samma jobb. I jobbet ingår även att skriva fraktsedlar mm för

Camilla Ekvall, Gun-Britt Hansson och Gullan Karlsson jobbar med olika administrativa uppgifter i Skromberga.

transporter med de nämnda företagen.

Snabb som en kassörska

Det vimlar av trotjänare i den här delen av Skrombergaverken. Tydligt trivs man bra.

– Jodå, jag har varit här i 26 år, och det är väl ett bra bevis på att man tycker om jobbet, menar Gun-Britt Hansson.

Hon jobbar deltid och sysslar mest med att stansa de order som är levererade. Varje dag går en omgång med stansremisor till Dataavdelningen. Det gäller ju att få fakturan utskrivet så fort som möjligt – desto snabbare kommer pengarna till vårt företags kassakista. Och snabbt går det när hon stansar! Tangentbordet består enbart av siffror. Och vi skulle nog vilja se den snabbköpskassörska som är snabbare i fingrarna än vad Gun-Britt är. Bli det inte några fel?

– Det är inte ofta. Bara man koncentrerar sig går det bra.

Tiden går fortare

Ännu så länge har väl inte Camilla Ekvall fått upp Gun-Britt Hanssons snabbhet i stansningen. Det vore märkligt om så vore fallet. Camilla är nämligen ganska ny på avdelningen:

– Jag vikarierar för Anne Rolfner. Och trivs jättebra! Tidigare har jag gått med posten och jobbat i telefonväxeln. Men det här jobbet är betyd-

ligt roligare. Det är omväxling hela tiden och då går ju tiden mycket fortare, menar Camilla.

Camilla har hjälpt till även med planeringen, men nu är det mest expeditionsjobb för hennes del.

– Fast jag vet inte hur det blir framöver. Vikariatet varar bara till sommaren.

Pratar med händerna!

Den sista länken på avdelningen är **Kerstin Franssén**, som har hand om själva utlastningen. Den delen tillhör också planeringsavdelningen. Kerstin har jobbat där i 3 år. Men typen av arbetsuppgifter är hon bekant med sedan ytterligare 12 år i Hyllinge och Bjuv.

– Jag får ut order för en vecka i taget.

Först och främst ser jag till att omvandla stycketal – som man beställer i – till antalet förpackningar, som vi levererar i.

– Sedan sorterar jag upp det i vad som skall gå med den dagliga styckegods-bilen och vad som skall gå som separata transporter.

– När bilarna väl är lastade kommer chaufförerna hit in och skriver på papperna, som sedan går tillbaka till expeditionen, berättar Kerstin.

På senare år har det blivit ett mer internationellt jobb. Det är bulgarer, tyskar och turkar i en salig blandning som kommer för att hämta exportgods från Skromberga. Hur klarar hon språket?

– Det är inga problem. När inte ordförrådet räcker så tar jag händerna till hjälp, förklarar Kerstin Franssén.

Kerstin Franssén i samtal med en långtradarchaufför. Den här gången klarar hon sig utan att "prata" med händerna.

En av oss

Gunnar Barkman, personalman:

Omplacering – då finns det ingen patentlösning

Text: Bo Olausson

– Det är helt naturligt att marknads-
motiv och/eller företagsekonomiska
motiv styr omorganisationerna i vårt
företag. Men i fortsättningen måste vi
ta mer hänsyn till människorna när vi
ändrar i organisationen. Bästa sättet
att göra det är att ge Personalavdel-
ningen tillräckligt med tid för nödvän-
diga omplaceringar. Ett halvår bör vi
ha till vårt förfogande. Det menar

**Gunnar Barkman, personalman sedan
tre år tillbaka vid Höganäs AB. Han
utvecklar tankarna om sitt personal-
jobb i serien "En av oss".**

Det har varit en del större organisato-
riska förändringar under Gunnar
Barkmans treårsperiod på Höganäs.
Han summerar här personalavdel-
ningens insats i samband med dem:

– Visst har vi "klarat" det. Jag vill

sätta "klarat" inom citationstecken,
eftersom vi med mer tid hade kunnat
klara det betydligt bättre.

– Och jag hoppas verkligen att vi får
mer tid i fortsättningen. Det får inte
bli så att vi ställs inför en övertalig
styrka på låt säga 30 personer. Med
uppdrag att "fixa nya jobb" så snabbt
som möjligt. I normalfallet bör perso-
nalavdelningen få ett halvår på sig att

hantera personalfrågorna i samband med en omorganisation.

Ute i god tid

Det finns tecken på att Gunnar Barkmans önskemål blir hörsammat. Projekt 79, P 79 i dagligt tal, arbetar man med för närvarande. Det handlar om ett nytt order- och faktureringsystem. I praktiken innebär det att en hel del manuella rutiner skall läggas över på data. Och 14 personer kommer att mista sina nuvarande jobb.

– De kommer att få byta arbete under första halvåret 1981. Vi har från personalavdelningens sida redan informerat de som berörs. Och nu håller vi på med individuella planeringssamtal med var och en. Vi skall också undersöka om vi kan ordna en intern utbildning, som höjer kompetensen hos de 14 berörda. En sorts allmän utbildning, som gör det lättare för dem att söka olika kontorsjobb inom företaget. Dessutom räknar vi med att ge var och en direkt befattningsutbildning för deras nya jobb.

– Information till de berörda lämnade vi redan i november 1979. Och det är alltså mer än ett år till dess att de skall byta arbetsuppgifter. Kanske är det en väl lång period – men hellre det än för kort tid.

Nästan enbart omplaceringar

För Gunnar Barkmans del har jobbet på senare år kommit att bestå av nästan enbart omplaceringar. Detta som en följd av anställningsstoppet på tjänstemannasidan.

– Det är inte bara omplaceringar till följd av omorganisationer. Ibland tar vi på personalavdelningen själva initiativ och mer eller mindre övertalar folk att byta arbetsuppgifter. Det kan vara människor som har mer kunskaper än de utnyttjar i sitt nuvarande arbete. Men av någon anledning har de inte tillräckligt mod för att söka

nya jobb inom företaget. Det finns exempel på sådana som efteråt tackat för att de fick den där uppmaningen . . .

Varning för institution

På vårt företag finns det människor som av olika anledningar inte trivs med sitt jobb. Det kan vara relationer på själva arbetsplatsen som gör att de vantrivs. Men det kan också bero på problem i familjen, alkoholproblem osv. Det är sådana problem som man numera stämplar ”psyko-sociala problem” på.

– Det diskuteras vem som skall ta sig an människor med sådana problem. En del förordar att företagshälsovården skall ta hand om dem, andra att det är personalavdelningens sak. Somliga tycker att det är facket's uppgift osv.

– Personligen tror jag att man skall akta sig väldigt noga för att bilda någon slags institution för psykosociala problem. Det är individen som har dessa problem som skall bestämma vem han eller hon vill ge sitt förtroende till. Jag tror tex att arbetskamraterna många gånger kan ge nog så god hjälp som en läkare, en personalman eller en chef.

Inga patentlösningar

Den här typen av problem är de som är svårast att hantera i dag, anser Gunnar Barkman:

– Ja, helt enkelt därför att det inte finns några patentlösningar att ta till. När man beslutar om ett nytt jobb för en sådan individ känner man sig alltid osäker. Var beslutet riktigt? Svaret får man inte förrän efter en tid. Och visar det sig då att det där nya jobbet inte var så passande kanske problemen förvärrats ytterligare.

– Säkert har vi tagit fel beslut någon gång i sådana fall. Men det är ofrånkomligt. Det vore värre om vi inte

brydde oss om att göra någonting för anställda med sådana här problem.

Ny personalavdelning

De två personalavdelningarna skall slås ihop till en gemensam för tjänstemän och kollektivanställda. Ett bra beslut, anser Gunnar Barkman:

– Jag jobbade själv med rekrytering av båda personalgrupperna på mitt tidigare jobb. Och jag tror att det är bättre än den nuvarande uppdelningen.

– Ännu så länge vet vi inte hur vi skall jobba på den nya avdelningen. Först och främst skall en personalchef tillsättas. Sedan formar vi förhoppningsvis den nya organisationen för personalarbetet gemensamt.

– I det avseendet tycker jag det vore bra om divisionerna kom in med sina synpunkter på hur de vill ha personalarbetet organiserat. Det är ju för dem som vi är till. Då bör dom också ha ett inflytande på hur vi skall jobba.

Ut på divisionerna?

En ökad divisionalisering för Högnäs del har diskuterats sedan lång tid tillbaka. Hur ser Gunnar Barkman på tex en divisionaliserad personalavdelning?

– Det finns säkert fördelar med en divisionalisering av personalarbetet. Den eller de som får ansvaret för en divisions personal lär känna den divisionens personal bättre än vad man kan göra på en avdelning som är gemensam för alla divisionerna.

– Men jag tror det är viktigt att någon eller några personer finns kvar i en central personalavdelning. För det behövs överblick över de olika divisionerna också. Tex när det gäller omplaceringar. En människa på Eldfast kanske visar sig passa bra för ett jobb på Byggmaterial. Sådant upptäcks kanske inte om man driver divisionaliseringen för långt.

”Kf på taket”

kåserar om vardagen på Höganäs Tak – dotterbolaget som flyttat till moderbolaget i Höganäs.

Vi på taket har kommit ner på jorden igen i och med flyttningen till Höganäs. Det är ju idag modernt och bra att vara jordnära – den gröna vågen och så'nt. Ornitologen i oss studerar koltrastar och fiskmåsar som tydligt utfodras i närheten och släpar för förtäring sitt byte till den – ibland – lugna platsen mellan Sand/Flyg och dito-sgården. Under Sandbaracken har en katt sitt tillhåll med egen ingång varifrån den stör ovannämnda fåglars matro. Tanke nr 1 infinner sig osökt: Om inte katten fanns, skulle vi då ha råttor springande runt fötterna på oss??

”I baracken finns det smådjur...” och avdelning husdjur är inte slut än. I mitt toalettrum fanns vid inflyttning-

en en spindel i ett litet nät alldeles innanför dörren. Den fanns där fortfarande efter tre månader men nätet har bara blivit aningen större. Jag undrar vem som matar den eftersom jag definitivt inte gör det. När ljuset är tänt sitter den blickstill men om jag blåser på den rör den alla benen. (Hoppas att det är en flicka eftersom man inte får ha karlar på rummet!) Tanke nr 2: Kanske städpersonalen planterat spindeln som flyttningspresent till mig! (I Norrland heter det flyttgröt.) Eftersom den får vara kvar menar jag.

Slutat sin anställning efter 14,5 års trogen tjänst har Berit Lindgren gjort. Hon har säkert tumme med Arbetsförmedlingen... Vi på taket kan trösta oss med att lönehanteringen för tjänstemän vid årsskiftet övertogs av Mors egen personal, varför vi säkert kan räkna med ett förseglat kuvert i fortsättningen också.

Apropå löner så får takmontörerna sina uträknade av en härfager flicka vid namn Gun Gedin, som delar sin

uppmärksamhet mellan Smergelskifabrik och Tak sedan Folke Unger valde att låta sin måne skina över en byggnadsfirma i Råå. Förhoppningsvis kommer Gun att låta sig övertygas om fördelarna av att komma närmare stanspersonalen och därför flytta till oss och Berits lediga rum. Gun och jag tvistar dessutom så bra tillsammans fast det egentligen är montörernas tvister med arbetsgivaren det handlar om.

Den gropiga infarten/parkeringsplatsen får bilda slutvinjett även denna gång. ”Droppen urholkar inte stenen genom kraft utan genom att ofta falla.” Det sägs ju också att den som gräver en grop åt andra faller själv däri men det är banne mig inte jag som grävt groparna även om jag själv föll däri. Där kom jag försiktigt på en stukad, bandagerad fot gående till bilen när jag – naturligtvis – klev rätt ner i en översnöad och därför osynlig grop. Hur det kändes kan du nog tänka dig. Mor, så snälla du: Lägg på ett kol men helst flera!

”Minns du 70-talet?”

Det var lite si och så med minnet, men rätta svar har redaktionen trots allt fått in. Den rätta talongen ser du här intill. De här tio personerna får 2 penninglotter var som pris:

Nils Nilsson, Bergsgatan 18, 263 00 Höganäs

Ingvar Knutsson, Linnégatan 5, 263 00 Höganäs

Lars-Gösta Bengtsson, Pl 6501, Södra Danhult, 263 00 Höganäs

Lennart Edvinsson, Gruvgatan 17, 267 00 Bjuv

Rune Sörelid, Långarödsvägen 76 D, 263 00 Höganäs

Mats Ebbesson, Långarödsvägen 54 B, 263 00 Höganäs

Bo Nilsson, Mellangatan 11, 263 00 Höganäs

Henry Persson, Centralgatan 4, 263 00 Höganäs

Hetty Bengtsson, Lupingatan 4, 263 00 Höganäs

Signe Nilsson, John Ericssonsväg 77 B, 217 47 Malmö

Lotterna avhämtas på redaktionen om så är möjligt, annars per post.

Talong för ”Minns du 70-talet?”

Fråga nr	Året var	Fråga nr	Året var
1	1974	6	1978
2	1971	7	1977
3	1979	8	1975
4	1973	9	1972
5	1970	10	1976

Julkrysset

Julkrysset blev populärt trots sina missar i form av tryckfel. Men våra alerta läsare och lösare klarade av det ändå.

Tio vinnare kan vi presentera och de får var sin blomstercheck.

Checkerna avhämtas på redaktionen om så är möjligt, annars per post.

Blomstercheck värde 50 kr

Kerstin Dahlberg, Götagatan 2, 263 00 Höganäs

Agne Olsson, Engatan 5, 260 51 Ekeby

Åke Larsson, Pl 2120, Måarp, 263 00 Höganäs

Johnny Nilsson, Villagatan 15, 263 00 Höganäs

Rune Nilsson, Alb. Tengens väg 12, 593 00 Västervik

Blomstercheck värde 25 kr

Nils Johansson, Allégatan 27, 263 00 Höganäs

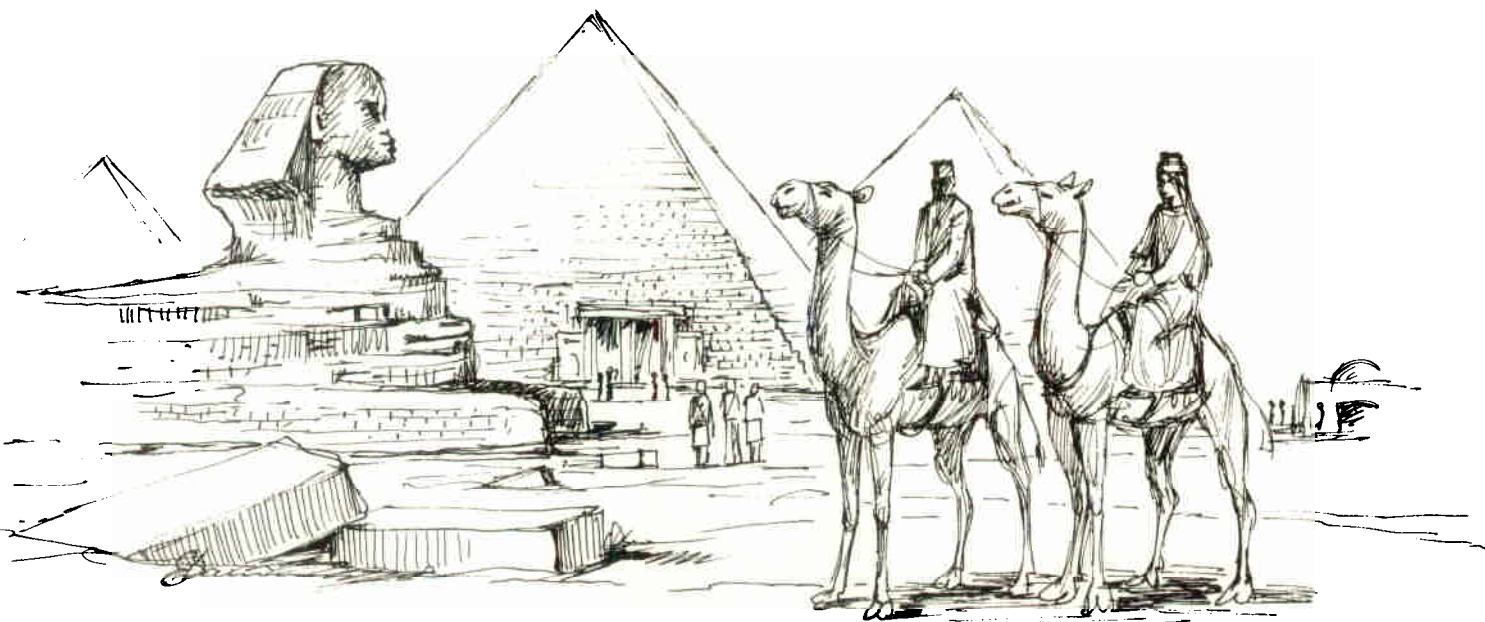
Gunnar Edling, Esplanaden 23 B, 593 00 Västervik

Ulla Johnsson, Svanebäcksvägen 22, 260 40 Viken

Sven Lundgren, Gamsgatan 16, 263 00 Höganäs

Lennart Andersson, Leifs väg 51, 230 50 Bjarred

Till Egyptens land vill jag fara . . .

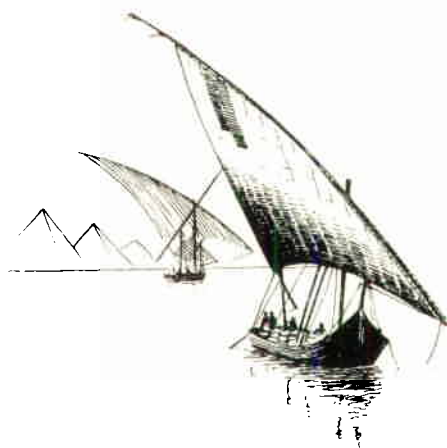
Resenären och berätterskan heter Margaretha Holmström, sekreterare på Inköpsavdelningen, Höganäs

Helsingborg har sedan den 12 juni 1978 Sveriges första och enda Egyptologiska Förening, "ISIS", uppkallad efter gudinnan Isis, modergudinna och gift med Osiris, dödsrikets gud. Det skulle kunna bli ett helt kåseri bara om dessa två, men . . .

Jag hade tänkt mig något annat! Fyllt av entusiasm efter mina båda resor till Egypten, den första 14 dagar över jul och nyår 1978/1979 och den andra 14 dagar i november 1979, skulle jag försöka berätta något om vad jag sett och upplevt. Jag började med att köra mina 22 st 8-mm filmer från den första resan, tog sedan itu med de 12 från den andra plus de åtta sidor om 15 minuter vardera jag "pratade in på band". Det borde ju räcka som underlag tänkte jag i min enfald. Det inte bara räckte. Det blev över!

Jag skulle kunna berätta i timmar om mina möten med Egypten. Om mina drömmar sedan tonåren att en gång få se Tutanchamons skatter, drömmar som nu blev uppfyllda. Sväva ut i funderingar över storstaden Kairo med sina, tror jag 8-9 miljoner innevånare och en ständig befolkningsökning. Om lyx och smuts, om pyramider, moskéer och basarer, om kamel- och hästritter ute i öknen. Om den

gamla gravstaden där man bosätter sig ovanpå gravarna i brist på bostäder. (En moské fungerar tex som skola och där sitter läraren högtidligt på en stol medan eleverna sitter på små mattor på golvet.) Om hur jag prutade med en mörkhyad man, som kunde några ord svenska. "Bara 10 krånär, madame. Tre pånböcker, bara 10 krånär, madame!" Gamla Kairo med den kyrka där den heliga familjen skulle ha övernattat vid flykten, för övrigt bara ett ganska ointressant hål fyllt med vatten. Koptiska museet med de mesta delikata fajansplattor.

Och givetvis Egyptiska museet med grupper och guider surrande på alla de språk, en helt otrolig kakafoni. Jag såg Tutanchamons skatter, det mesta i varje fall, en stor del var ute på vandringsutställning. Fick njuta av dem på egen hand eftersom jag helt fräckt smet från gruppen och givetvis på så sätt blev ett lovligt byte för

drickshungriga vakter eftersom jag var ensam. "See the mummies, madame?" Visst ville jag se mumierna. Visades dit, några piaster bytte ägare och jag blev en erfarenhet rikare. Nog kändes det litet konstigt att se dem upplagda som på parad, Smenkere från 17:e dynastin och den äldsta bevarade faraomumien, Sethi I och Ramses II och andra. Det besöket fick jag sedan äta upp under hela resan. Ty, när gruppen kom till mummiesalen var den stängd för damning! Allmän ilska, och jag blev något av "hon som hade fått se mumierna" under hela resan.

Basarerna, en hel liten värld för sig, där man skulle pruta så det stod härliga till. Saffran, saffran i stora säckar (det befanns senare vara gurkmeja och det borde man ju förstått med tanke på priset). Underbara bomullstyger. Rena paradiset för en nordbo, denna färgglädje, detta, som det verkade, okontrollerade virrvarr. Vår inhemske guide lockade iväg mig till en liten mörk guldsmedsverkstad och innan jag visste ordet av var jag ägare till ett handgjort guldsmycke. Vål värt sitt pris har jag fått höra hemma i Höganäs! En sk galabia i en ljuvlig röd färg åkte med av bara farten i en butik och invigdes högtidligt under julhelgen. Galabia är ett sorts långt, rockliknande plagg som bärs av både män och kvinnor. Eftersom Egypten har så att säga två söndagar i veckan får man passa sig när man är köpsugen. Fredag är den muslimska söndagen och vår söndag den koptiska diton. Eftersom Egypt Air går Köpenhamn-Kairo på lördagar och likaså tillbaka till Kastrup på lördagar så kommer man litet i kläm. På den senaste resan i november lyckades några envetna själar få iväg mig till basarerna en söndag och det besöket vill jag inte göra om. Vi vandrade och irrade i timmar runt, runt utan att hitta ut ur basarerna, i smuts och förtigdom utan ände. Bland åsnor och gapande ungar iklädda, som det i varje fall såg ut, randiga pyjamas. Helt enkelt obeskrivligt!

Håller jag på att glömma pyramiderna? Onej! Där har vi bl a trappstenspyramiden i Sakkara, den äldsta hittills upptäckta pyramiden, i huggen sten. Pyramiderna i Gize och Cheopspyramiden till vilken senare man beräknar att det gått åt minst 2,34 miljoner m³ sten. Man trot sig veta hur den

byggts, genom att bit för bit täcka sidorna med sand och på det sättet komma högre och högre. Låter kanske litet invecklat men hur skall man annars kunna förklara dessa underverk av matematisk precision. Vid pyramiderna gjorde jag den till kamraterna på Inköpet utlovade kamelritten med fotografering. Kom också ihåg att kamelen reser sig på bakbenen! Så den berömda Sfinxen nära Chefrens daltempel. Dess öra mäter 1,37 m och räcker för en person som en ganska bekväm ståplats.

Men raskt vidare med flyg till Assuan, där det började bli problem med våra inkvarteringar. Magnifika Hotel Oberoi på Elefantön kunde bara bjuda på i hast hopradsade rum i, jag skulle vilja säga personalflygeln. Bäst att inte närmare gå in på de scener som utspelade sig vid rumsfördelningen. Fyra av oss hamnade i vicedirektörens svit på två rum, däribland jag i hans säng. Vart han tog vägen har jag ingen aning om. Det låg oro i luften, men bristen på läsbara tidningar gjorde att ingen av oss anade att Shahen av Iran var på frammarsch och just till Hotel Oberoi. Sorglöst lögade i varje fall jag mig i swimmingpoolen och beundrade den festliga tomten som stod på en konstgjord ö mitt i poolen och hade det glada budskapet "Merry Christmas" mitt på magen. Utflykter till Lord Kitcheners ö, ett blomsterparadis och drickshungriga smågrabbar, som kilade som apor uppför palmerna. Besök i en nubisk by där småttingarna nöps och drog oss i håret om de inte fick blyertspennor t ex eller "bakschish" = dricks. En titt på Aga Khans mausoleum och den berömda rosen, "ditsatt av Begum varje dag", vilket lär vara en stor bluff eftersom Begum mycket sällan bor i sin magnifika villa. Och så givetvis Nilometern, där vattenståndet under sekel noggrant inristats. Bussfärd upp till stenbrotten med den ofullbordade obeliskens, som jag för min del knappast upptäckte där den låg vräkt. Givetvis en titt på The High Dam, detta storartade byggnadsverk som till stor del skulle lösa Egyptens bevattningsproblem.

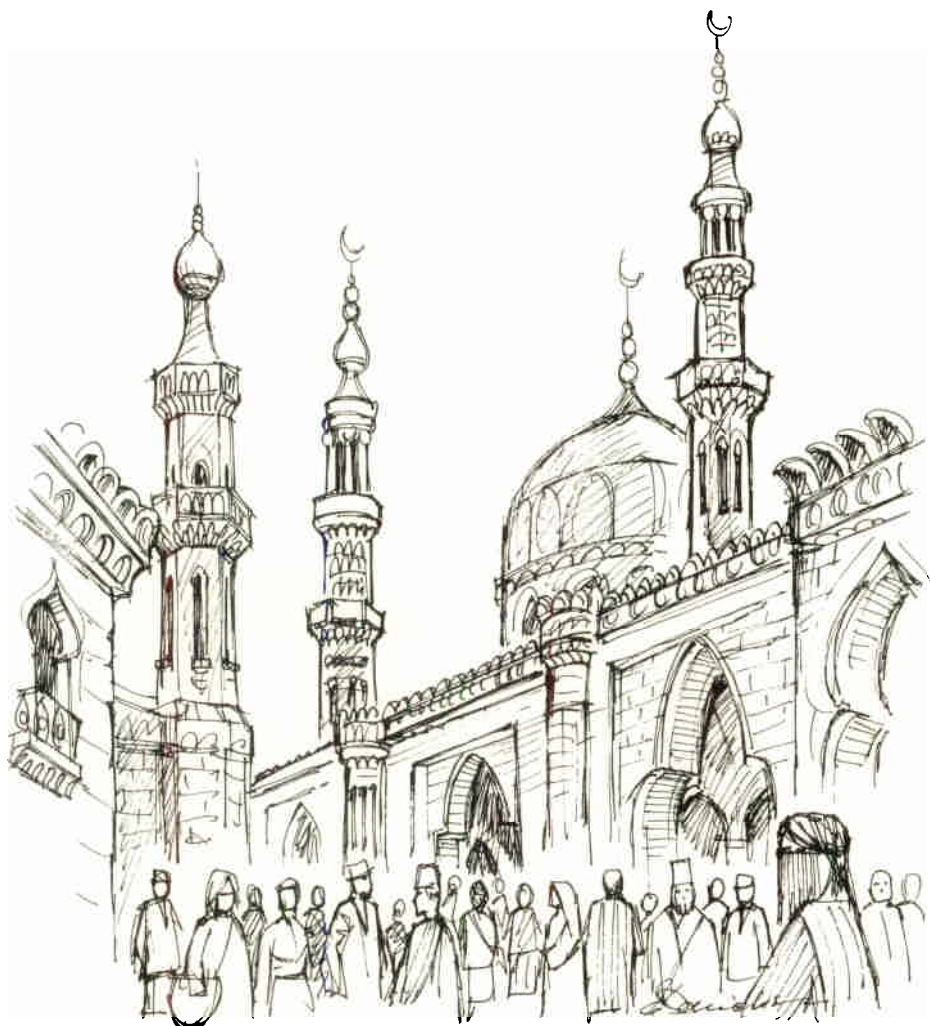
Håller ni på att bli trötta? Lugn bara, vi tar och kopplar av med en liten flygtur till Abu-Simbel. Vi flyger över en öken i obeskrivlig färgton. Det hela är ganska överkligt och tankarna går till beduiner och deras vandringar. Men vi förflyttar oss snabbare och bara två timmar har vi fått på oss att bese de båda templen och beundra Ramses kolossalstoder. Även svenskarna gjorde en betydande insats då templen monterades ned och återupp-

fördes i samband med Assuandam-
mens anläggande 1965–68. Som be-
kant sågades ju allting upp i bitar,
som noggrant numrerades och sedan
flyttades upp block för block undan
det översvämmande vattnet och upp
till en plats längre in i landet. 3 200 år
lär detta mästerverk ha på nacken.

Men vidare och över nyår hamnar vi i
Luxor. Vad gör en nordisk turist, och
förresten väl andra också, som kom-
mer ganska sent till ett mörkt Luxor
och beger sig ut på huvudgatan för att
få litet luft, viker om ett hörn och
plötsligt står inför ett belyst Luxor-
tempel? Jag för min del bara gapade.
I höstas, då färdplanen var annorlun-
da, hade vi Luxor som bas och jag
bodde då på Hotel Luxor och kunde
varje kväll från min balkong njuta av
den underbara synen. Vid det här la-
get vet jag en hel del om Luxor, om
pyloner och jag vet inte allt. Tyvärr
gick väl en hel del bara in genom det
ena örat och ut genom det andra, det
blev alltför mäktigt. Karnaktemplet
är kanske ännu mer storartat och dit
begav vi oss bla en kväll för att vara
med om föreställningen "Ljud och
ljus" som bara inte går att beskriva.

Så givetvis konungarnas dal, drott-
ningarnas dal och det verkligen sevär-
da Hatchepsuts tempel. Hieroglyfer-
na inger mig mycket stor respekt och
det var inte utan att jag tyckte det kan
vara nog med mina stenogram där
hemma. Vi traskade upp och ner i
gravar, bildade oss så gott det gick
och här fanns givetvis min älskade
Tutanchamon med. Den ende som
fått vila i ro i sin grav.

Med en knagglig, utsliten hästdroska
och en sakta lunkande häst kom vi
iväg till kamelmarknaden. Ordet ka-
melmarknad hade väckt ljuva för-
hoppningar om väskor i kamelhud
och litet annat smått och gott. Vad
var det? Jo, den bestod av fyra dro-
medarer, alltså med en puckel i stället
för kamelens två (jag tror i varje fall
det är så) och så åsnor, höns, får och
jag vet inte allt plus tiggande ungar
och kobrör. Ja, just kobrör, omkring-
burna i två korgar av två unga gentle-

män som kom i min väg stup i ett.
Skall jag erkänna att jag skrek . . .
På återvägen passerades ett sk tegel-
bruk, där allt skedde manuellt och ute
i det fria. Smutsiga karlar sprang om-
kring med brickor fulla av lera på
huvudet. Leran smäcktes ner i formar
som jämnades av, varpå nästa man
plockade upp dem och sprang till
bränningsugnen. Undrar just vad man
skulle säga hemma i Sverige om den-
na jordnära, lortiga hantering. (Finns
för övrigt, om intresse föreligger, att
beskåda på film hos mig!)

Jag har talat om två resor med olika
rutter. På den andra åkte vi buss Lux-
or–Assuan och retur i stället för att
flyga. Tittade på Edfu och Kom-Om-
bo på nedvägen. Hemfärden blev tra-
gikomisk. Halva gruppen = 4 st åkte
tåg, vi andra 4 st taxi. Resan tog fyra
timmar och det störtregnade. Det

svenska vägverket hade säkerligen
spärrat av denna "huvudväg" men
icke så i Egypten. Vi for och slängde
ömsom på vägar, till höger och vän-
ster, ut på åkrar ibland, allt i ett egypt-
iskt mörker och med en avbländ-
ningsteknik som jag inte under dessa
fyra timmar lyckades komma under-
fund med. Men fram till Luxor kom vi
i alla fall.

Nog nu, vi är på hemväg och vi flyger
till Kairo för hemtransport. Kairo är
sig likt, bullrigt och stökigt bägge
gångerna och vi var ganska trötta och
i varje fall jag längtade hem.

Men nu har jag mina filmer, mina
anteckningar – och så icke minst allt
jag sett och upplevt på näthinnan. Jag
har lärt mig något om det Egypten jag
i så många och långa år drömt om.
Vem vet, det kanske så småningom
blir en tredje resa?

ISSN 0345-1801

Brännpunkten
Höganäs-koncernens
personaltidning

Ansvarig utgivare: Marianne Quist
Layout: Evert Danielsson
Tryckeri: AB Boktryck
Copyright: Höganäs AB
Höganäs

REDAKTION

Marianne Quist-
huvudredaktör
Bo Olinsson-
redaktör
Maria Litzén-
sekreterare

LOKALA MEDARBETARE:

Division Metallurgi

Kjell Paulsson,
Höganäs
Kjell Lundgren,
Bohus

Division Eldfast

Harold Amisepp,
Höganäs
Maica Edvinsson,
Bjuv

Division Byggmateriel

BYGGKERAMIK

Hasse Kvist,
Skromberga

PAPP

Bo Hallbeck,
Höganäs

Höganäs Tak AB

Kerstin Fällström,
Höganäs

FÄRG

Höganäs Färg AB

Ulla-Britt Andersson,
Malmö

HANDÖLSPRODUKTER

**Handöls Tälj-
stens AB**

Einar Larsson,
Handöl

Division Slipmaterial

SlipNaxos

Tony Ahlgren
och Lasse Johnsson,
Västervik

Ekonomiavdelningen

Malin Lindén,
Höganäs

Teknisk avd

Ingvar Olsson,
Höganäs

AB Höganäsarbeten

Gunnar Andersson,
Höganäs

Nordvästra Skånes

Kraft AB

Karin Hansson,
Höganäs

Invandrarfrågor

László Aranyos,
Höganäs

HUVUDMAN

Koncerndelegationens Arbetsutskott

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

De anställdas representanter

från LO:

Thor Löfstedt, Höganäs
Arne Rosqvist, Bjuv
Hans Larsson, Skromberga

från PTK:

Michael Boelstiegel,
Höganäs
Lars-Olle Andersson, Skromberga
Bo Wernberg, Bjuv

Redaktionen

Vid adressändring: Fäst ovanstående etikett med din gamla adress på det adressändringskort, som finns på posten. Skriv sedan din nya adress på avsedd plats på samma kort och sänd till

Brännpunkten
Höganäs AB
Box 501
263 01 HÖGANÄS

Telefon 042/424 00

Bilaga medföljer

UTGIVARKORSBAND

Vid obeställbarhet returneras försändelsen till avsändaren, som svarar för returportot

Ny i redaktionskommittén

Lars-Olle Andersson är ny i redaktionskommittén som SIF:S representant. Han efterträder Margit Karlsson. Lars-Olle kallas för LOA och vem han är kan du se på sid 21 i det här numret.

